

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Problematika začleňování Makedonie do
mezinárodních organizací**

Laura Schenková

Plzeň 2012

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Politologie

Studijní obor Politologie

Bakalářská práce

**Problematika začleňování Makedonie do
mezinárodních organizací**

Laura Schenková

Vedoucí práce:

PhDr. Přemysl Rosůlek, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma *Problematika začleňování Makedonie do mezinárodních organizací* zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2012

.....

Poděkování

Tímto děkuji svému vedoucímu bakalářské práce PhDr. Přemyslu Rosůlkovi, Ph.D., za vstřícnost a trpělivost a za cenné rady, které mi během psaní této práce poskytl.

Obsah

1	ÚVOD	7
2	EVROPEIZACE ZÁPADNÍHO BALKÁNU	10
3	DEFINICE EUROATLANTISMU	12
4	DEFINICE ŘECKO-MAKEDONSKÉ OTÁZKY	15
5	VYHLÁŠENÍ NEZÁVISLOSTI MAKEDONIE	20
	5.1 Problematika mezinárodního uznání Republiky Makedonie .	22
6	INTEGRACE REPUBLIKY MAKEDONIE V RÁMCI EU	24
	6.1 Jednání Republiky Makedonie a EU 1991-2004	24
	6.1.1. Počátky jednání Republiky Makedonie a EU	24
	6.1.2. Institucionální rámec přidružování RM k EU.....	25
	6.1.2.1. Summit v Záhřebu a proces pro stabilizaci a přidružení k EU.	25
	6.1.2.2. Summit v Soluni	26
	6.2 INTEGRACE REPUBLIKY MAKEDONIE 2004-2012.....	28
	6.2.1. Východiska přístupovacího procesu	28
	6.2.2. Republika Makedonie na cestě k EU	29
	6.2.2.1. Republika Makedonie jako kandidátská země EU.....	29
	6.2.2.2. Evropské partnerství	30
	6.2.2.3. Dohoda o usnadnění vízového režimu	31
	6.2.2.4. Finanční rámec EU	32
	6.3 Předpoklady vstupu Republiky Makedonie do EU	33
	6.3.1. Plnění přístupových kritérií.....	33

6.4 Vliv řecko-makedonské otázky na jednání Republiky Makedonie s EU.....	40
7 INTEGRACE REPUBLIKY MAKEDONIE V RÁMCI NATO	41
7.1 JEDNÁNÍ REPUBLIKY MAKEDONIE A NATO	41
7.1.1. Počátky jednání Republiky Makedonie a NATO.....	41
7.1.2. Vývoj vztahů mezi Republikou Makedonie a NATO	42
7.1.2.1. Program Partnerství pro mír-PfP	42
7.1.2.2. Akční plán členství-MAP	43
7.1.2.3. Bezpečnostní krize v RM	44
7.2 INTEGRACE REPUBLIKY MAKEDONIE V RÁMCI NATO 2001-2012.	48
7.2.1. Krizový rok 2001	48
7.2.2. Vývoj vztahů mezi Republikou Makedonie a NATO po vyřešení krize.....	50
7.2.3. Bukurešťský summit	50
7.3 Předpoklady vstupu Republiky Makedonie do NATO	52
7.4 Vliv řecko-makedonské otázky na jednání Republiky Makedonie s NATO.....	60
8 BILATERÁLNÍ VZTAHY REPUBLIKY MAKEDONIE A ŘECKA..	61
9 ZÁVĚR	64
10 RESUMÉ	66
11 SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	67
12 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	69
13 PŘÍLOHY	74

1 ÚVOD

Tématem této bakalářské práce problematika začleňování Makedonie (dále jen RM) do mezinárodních organizací. RM, země ležící v centru Západního Balkánu, dlouhodobě usiluje o začlenění do mezinárodních organizací, konkrétně do EU a NATO. V poslední době můžeme zaznamenat v zemích Západního Balkánu dynamický vývoj politické situace. Příznivý vývoj ovlivňuje postupně se upevňující demokratizace a stabilizující se bezpečnostní poměry. Většina zemí tohoto regionu již uzavřela stabilizační a asociační dohody s EU, a dala tak najevo svůj zájem stát se součástí evropského integračního procesu. Evropský a euroatlantický integrační proces je zahraničně-politickou prioritou makedonské vlády. Bilaterální spor s Řeckem však RM brání, aby se stala právoplatným členem EU a NATO. Příčinou tohoto sporu je dle Řecka neoprávněné užívání názvu „Republika Makedonie“ a především předpoklad, že si bude RM činit územní nároky na stejně pojmenované území na severu Řecka.

Vzhledem k tomu, že RM uznala většina států pod jejím ústavním názvem Republika Makedonie, tak v této práci budu používat název Republika Makedonie, dále jen zkratku RM. Akronym FYROM (Bývalá jugoslávská republika Makedonie) budu používat jen v souvislosti s diplomatickým uznáním RM pod tímto názvem. Pokud budu hovořit o antické Makedonii a Makedonii před vyhlášením její nezávislosti, tak budu používat název Makedonie.

V této práci se budu zabývat předpoklady vstupu RM do mezinárodních organizací, především se zaměřím na perspektivu vstupu RM do Evropské unie a NATO. Hlavní hypotézu celé práce budu ověřovat v její empirické části. Vycházím z předpokladu, že RM splňuje převážnou část přístupových kritérií pro členství v NATO a EU, ale vzhledem k odmítavému postoji Řecka na základě nevyřešeného řecko-

makedonského sporu jí není integrace do těchto organizací umožněna. V této souvislosti se budu soustředit na analýzu současné politické a bezpečnostní situace země, vztahy s Řeckem a na výzvy, kterým musí RM ve spojitosti s integrací do EU a NATO čelit. Závěrečným výsledkem práce pak bude potvrzení či vyvrácení dané hypotézy a rovněž zhodnocení toho, jaký je současný stav týkající se jednání RM a EU a RM a NATO.

Práce je členěna do sedmi základních kapitol a je zpracována pomocí analyticko-deskriptivní metody. Úvodní kapitola představuje úvod do celkové problematiky, stanovuje hlavní hypotézu celé práce a metodu, jakou bude celá práce zpracována. Druhá kapitola této práce se zabývá evropeizací Západního Balkánu. Evropeizace je nadnárodní a mezivládní projekt, který transformuje politickou kulturu. Evropeizace souvisí s rozpadem komunistického politického systému, kdy došlo k postupnému sblížování Východu a Západu. Evropeizace Západního Balkánu je specifická tím, že jsou na státy v rámci tohoto regionu kladeny větší požadavky, než tomu bylo v případě východní rozšíření EU. Třetí kapitola je věnována problematice euroatlantismu. Realistická koncepce datuje vznik atlantismu založením NATO v roce 1949. Euroatlantismus souvisí s postupným sblížováním Evropy a Spojených států a s jejich politickou a bezpečnostní spoluprací. Kapitoly o evropeizaci Západního Balkánu a problematice euroatlantismu tvoří teoretický úvod práce.

Čtvrtá kapitola se zabývá se vymezením řecko-makedonské otázky, tedy příčinami sporu RM a Řecka a také jeho povahou. Je třeba poznamenat, že řecko-makedonská otázka není jen záležitostí současnou, nýbrž sporem, který má historické kořeny již v antice. Současný spor Řecka a RM je ovlivněný řeckým předpokladem, že si RM bude činit územní nároky na stejně pojmenované území na severu Řecka.

Pátá kapitola se týká vyhlášení nezávislosti RM a jejího diplomatického uznání. Makedonský parlament přijal novou ústavu, která potvrdila RM jakožto nezávislý demokratický stát 21. listopadu roku 1991. První zemí, která diplomaticky uznala RM, bylo Bulharsko. Zanedlouho RM diplomaticky uznaly další země, především členské státy EU.

Integrační proces RM v rámci EU je tématem šesté kapitoly. Tato kapitola se zabývá počátky jednání mezi oběma stranami, diplomatickým uznáním Bývalé jugoslávské republiky Makedonie (FYROM) EU a požadavky ze strany EU, které jsou na RM v rámci integračního procesu kladeny. RM má v současnosti statut kandidátské země EU a aspiruje na právoplatného člena EU.

Vývoj jednání RM a EU budu sledovat od vyhlášení nezávislosti RM až po současnost, přičemž časovým mezníkem integračního procesu je rok 2004. V roce 2004 RM podala přihlášku pro vstup do EU a o rok později se RM stává kandidátskou zemí EU. Tato kapitola rovněž představuje novou formou spolupráce RM a EU, která byla definována na Soluňském summitu konaném v roce 2003. Jedná se o program Evropské partnerství, jehož význam spočívá v kompatibilním způsobu realizace evropské perspektivy balkánských zemí v rámci stabilizačního a asociačního procesu. Tato kapitola se rovněž věnuje implementaci přístupových kritérií RM, jejichž úroveň dodržování je důležitá pro ověření hypotézy.

Sedmá kapitola se zabývá jednáním RM a NATO po podepsání Prozatímní dohody s Řeckem až po současnost. Časovým mezníkem je rok 2001, kdy došlo ke střetu makedonské vlády s Národně osvobozenou armádou. Důsledkem těchto událostí se RM dostala do bezpečnostní a politické krize. Několikaměsíční spor byl ukončen podepsáním Rámcové mírové dohody v srpnu téhož roku. Řecko využívá možnosti vyřknutí zamítavého veta na Bukurešťském summitu NATO

v roce 2008 a brání tak RM stát se členem Severoatlantické aliance, načež RM reaguje tím, že na Řecko podává žalobu ve věci porušení jednoho článku mezistátní vzájemné úmluvy z roku 1995 u Mezinárodního soudního dvora v Haagu. Součástí této smlouvy je závazek, že Řecko, s ohledem na dlouhotrvající spory o název republiky, nebude omezovat makedonský integrační proces. Tato kapitola rovněž hodnotí úroveň plnění přístupových kritérií ke vstupu do NATO.

Osmá kapitola se týká bilaterálních vztahů RM a Řecka. Podepsáním Prozatímní dohody v roce 1995, kterou zprostředkoval americký diplomat Richard Holbrook, došlo k normalizaci vztahů RM a Řecka. Jejich vzájemný spor je v současné době omezen jen na jednání, které řeší otázku názvu RM. Řecko a RM dosud nedosáhly vzájemné shody, která by RM umožnila stát se součástí EU a NATO.

Tato práce byla napsána pomocí zahraničních a českých monografií a zahraničních článků. Při psaní této práce jsem se opírala především o publikace od autorů Andrewa Rossose a Viktora Roudometofa. Internetové zdroje byly zdrojem doplňkovým a volila jsem je s ohledem na relevantnost informací v nich obsažených.

2 EVROPEIZACE ZÁPADNÍHO BALKÁNU

Pojem evropeizace je poměrně nový termín a tento koncept se používá pro popis jevů a procesů probíhajících v dnešní Evropě. Teoretik evropeizace Olsen (2002) rozlišuje pět významů evropeizace: změna a expanze vnějších teritoriálních hranic, rozvoj institucí a organizací na evropské úrovni, pronikání evropské dimenze do národních a subnárodních institucí, přenos evropské politické organizace a vládnutí mimo Evropu a politický projekt unifikace EU.¹

¹ <http://cepin.cz/cze/clanek.php?ID=681>, 19.4. 2012.

Jihovýchodní Evropa, kam region Západního Balkánu patří, byl dlouhou dobu charakteristický pomalým reformním procesem a nestabilní politickou a bezpečnostní situací. Východní rozšiřování EU v roce 2004 bez účasti zemí Balkánu odhalilo určité nedostatky tohoto regionu. Všechny země tohoto regionu vyjádřily ochotu stát se součástí EU. Evropeizace znamená pro méně vyspělé země modernizaci a transformaci. Pro vyspělé země znamená stabilizaci poměrů. Evropeizace byla spojena se změnami uvnitř ES a získala nový směr v souvislosti se zhroutilím komunistického systému, kdy došlo k postupnému sblížení Východu a Západu a následnému východnímu rozšiřování EU. EU je iniciátorem potřebných reforem a určuje kritéria přistoupení a poskytuje zemím usilujícím o přistoupení finanční podporu a pomoc při konsolidaci politických institucí. Evropeizace je náročný proces, který vyžaduje potřebnou vůli a úsilí přistupujících zemí učinit potřebné reformy, což není vždy jednoduché. Evropeizace je nadnárodní a mezivládní projekt, který transformuje politickou kulturu a určuje nová pravidla hry.

Proces evropeizace na Balkáně byl však zpomalen nacionalistickými tendencemi. Co se týká rychlosti reformního procesu, tak v tom se jednotlivé země tohoto regionu liší. Kupříkladu Chorvatsko připomíná rozvinutější zemi střední Evropy a Albánie je poněkud méně rozvinutá země (Anastasakis, 2005: 77-86).

Důvěra v EU je podmíněna tím, že kandidátské země musí mít jistotu, že odměnou za implementaci přístupových kritérií jim bude čerpání výhod členství v EU (Trauner, 2008: 2). Hlavní význam evropeizace Západního Balkánu spočívá v podpoře stability a prosperity tohoto problematického regionu. EU nabídla Západnímu Balkánu perspektivu členství, nicméně jejich reformní proces je zdlouhavý a komplikovaný vzhledem k aktuálnímu stavu jejich politické situace. Evropeizace Západního Balkánu se od střední a východní Evropy liší

v tom, že jsou na země tohoto regionu kladeny mnohem větší požadavky v souvislosti s realizací hospodářských a politických reforem. Je s podivem, že EU nebyla schopna zopakovat úspěch v souvislosti s východním rozšířením EU i v západobalkánském regionu. Je to především tím, že je západobalkánský region od zbytku Evropy zcela odlišný. Hlavním problémem západobalkánského regionu je účinné provádění a prosazování evropských norem. Příčinou neefektivního uplatňování evropských právních norem je špatná funkce politických institucí. Evropeizace Západního Balkánu je spjata s každoročním monitoringem plnění přístupových kritérií. EU sleduje, zda tyto země dodržují principy právního a demokratického státu a zda chrání lidská práva a práva menšin. Zkušenosti ze zemí Západního Balkánu ukazují, že je důležité nejen vytvoření plně demokratického systému, ale především jeho upevnění. Evropeizace Západního Balkánu však vyžaduje značné úsilí a trpělivost s pomalým reformním procesem (Börzel, 2011: 2-18).

3 DEFINICE EUROATLANTISMU

Jaký je význam slova atlantismus či euroatlantismus? Po delším zkoumání definici atlantismu nenajdeme ani v relevantních zdrojích jako jsou: Oxfordský slovník politického myšlení či Blackwellův politický slovník. Pokud ale používáme termín, který nemá jasně danou odbornou definici, tak je to tím, že pro tento termín není definice potřebná. Někdy bývá atlantická vazba používána jako protiklad europeismu či euro-asianismu. Zásadní otázkou, která nám pomůže vysvětlit význam tohoto slova je: co sjednocuje tzv. atlantické partnery? Existují tři možné úhly pohledu, které vycházejí z teorií mezinárodních vztahů: z realismu, neoliberalismu a konstruktivismu. V závislosti na nich formují atlantické vztahy: společné národní zájmy, mezinárodní instituce nebo hodnoty.

Realista by považoval za vznik realismu rok 1949 a jeho existenci by spojoval se založením vojenské aliance Severní Ameriky a Evropy (NATO). Dle této teorie však nemá Aliance dlouhé trvání. Existuje tak dlouho, dokud přetrvává hrozba. Hospodářská krize a oslabení hegemonu může pád Aliance výrazně urychlit.

Liberalismus vysvětluje existenci NATO tím, že transatlantické instituce nejsou jen projekcí americké moci, ale že jejich zrušení by bylo mnohem nákladnější než jejich transformace v důsledku proměny světového pořádku po skončení studené války. NATO funguje na základě multilaterálního principu, kdy Spojené státy přistupovaly ke svým partnerům jako k sobě rovným. Multilateralismus omezil americkou moc, ale rozptýlil obavy evropských spojenců, kteří nabídli své kapacity k dispozici.

Sociální konstruktivisté tvrdí, že atlantismus je především o sdílených hodnotách západní civilizace. Materiální zdroje či role mezinárodních institucí nemají dle konstruktivistů velkou vypovídací hodnotu, rozhodující je, jak tyto skutečnosti vnímáme. Atlantismus je pak sociální konstrukcí, která zanikne ve chvíli, kdy se sami rozhodneme. Podobně jako se R. Reagan a M. Gorbačov rozhodli ukončit studenou válku.

Která z těchto interpretací nejlépe vystihuje atlantismus? Každá z těchto definic představuje určité základní předpoklady, s jejichž pomocí lze interpretovat euro-atlantické vztahy. Jiné definice, které by vysvětlovaly význam tohoto termínu, však neexistují.²

Podívejme se společně na rozšiřovací proces NATO. Strategickým cílem zahraniční politiky Spojených států v průběhu dvacátého století bylo zabránit tomu, aby komunistická moc ovládla celou Evropu. NATO vzniklo v roce 1949, kdy komunismus vážně ohrožoval stabilitu a bezpečnost Evropy. Článek č. 10 Severoatlantické smlouvy otevřel brány evropským

² http://www.natoaktual.cz/co-je-to-vlastne-atlantismus-dg8-/na_analyzy.aspx?c=A090327_120737_na_analyzy_m02, 8.4. 2012.

zemím. Během studené války se Aliance rozšířila z 12 členů na 16 členů (Daalder, Goldgeier, 2006: 110). V tomto období se staly členy Německo, Řecko a Španělsko. Rozpad Sovětského svazu, znovusjednocení Německa, a zánik socialistických federací ve východní Evropě, tyto události změnily nejen politickou mapu Evropy ale i geopolitickou strategii. Vyhlídka nové nezávislé Evropy se zdála být kompatibilní se zahraničně-politickými zájmy USA. Většina vedoucích evropských představitelů potvrdila svou důvěru v Severoatlantickou alianci a připustila možnost vzájemné spolupráce, ze které by těžila Evropa i Spojené Státy.

Bezpečnostní krize v Jugoslávii částečně tuto důvěru narušila, přesto představa, že spolu Evropa a USA budou sdílet stejné strategické cíle, zůstala zachována (Heffernan, 2005: 570-575). S pomocí NATO byla ukončena válka na Balkáně a později NATO přijalo do svých struktur bývalé členy Varšavské smlouvy. Počet členů NATO vzrostl v roce 1999 na 19 členů. Novými členy NATO se staly Česká republika, Maďarsko a Polsko. Později NATO přijalo další země střední a východní Evropy (Daalder, Goldgeier, 2006: 110).

Proč je v dnešní době tak důležité euro-atlantické partnerství? NATO zůstává pojistkou proti ruskému imperialismu. Bez Spojených států by byla Evropa osamocena. Zkouškou partnerství bude ale schopnost atlantických národů spolupracovat při řešení naléhavějších problémů, než je jen geopolitická teorie. Atlantické státy jako provozovatelé tržních ekonomik mají zájem na odvracení hospodářských recesí – závisí na tom stabilita jejich institucí. Musí fakticky koordinovat svou politiku, aby omezily nebezpečí globální hospodářské krize, která pro současné demokracie představuje hlavní hrozbu. Dalším problémem je otázka budoucnosti oblasti východní Evropy. Následnické státy Sovětského svazu, které se na jedné straně střetávají s ruským tlakem a na straně druhé s vyhlídkou členství v EU či NATO, budou muset učinit zásadní rozhodnutí. V souvislosti s touto oblastí by měly Evropa a Spojené státy definovat společný cíl a neobjevovat se na scéně jako potencionální

soupeři, jinak této oblasti hrozí chaos. Dobré fungování euroatlantických vztahů musí být založeno na citlivém přístupu americké politiky a na méně doktrinářské evropské politice. Touha Evropy po větší identitě je legitimní a dlouhodobě je i v zájmu Spojených států. Nicméně je nutné nalézt takovou definici identity, která bude v souladu se Spojenými státy (Kissinger, 2002:46, 66-67).

4 DEFINICE ŘECKO-MAKEDONSKÉ OTÁZKY

Spor Řecka a RM o název republiky není jen současnou otázkou, neboť se jedná o konflikt, který má historické kořeny a jeho eskalace je zapříčiněna politickými a ekonomickými aspekty (Ostrogorsky dle Roudometof, 2008: 20). Příchod slovanských kmenů na území dnešní Makedonie můžeme zaznamenat na sklonku 6. století před n. l. (Floudas, 2002: 2). Název Makedonie byl poprvé použit v 7. století př. n. l. Existují dva různé názory na původ názvu Makedonie. Jedna verze počítá s tím, že je název odvozen od mytického panovníka Makedona, který byl patrně potomkem boha Dia a Thie. Druhou možností je, že Makedon byl synem Aiola, otce Helénů. Geografický termín „Makedonia“ má pravděpodobně řecký původ a byl použit již ve starověku jako označení území, které obývali Makedonci, lidé velkého vzrůstu. Název „Makedonia“ patrně pochází z adjektiva makednós, které znamená vysoký (Rychlík, Kouba, 2003: 6).

Makedonie byla starověký státní útvar, jehož území se za vlády Alexandra Makedonského rozprostíralo od Jaderského moře až k Hindikúši a povodí řeky Indus. Původně se Makedonie nacházela na území severně od Thesálie, západně od Thrákie a východně od Ilýrie, tedy v oblasti současného severního Řecka a jižní Makedonie. Po smrti Alexandra Velikého se makedonská říše rozpadla.

Pod nadvládou Antigonovců se rozloha Makedonie zmenšila a její území nedosahovalo ani rozlohy Makedonie za vlády Filipa II., otce Alexandra Velikého, kdy byla sužována vnitřními konflikty.

V první polovině 2. stol. před. n. l. byla Makedonie pohlcena Římem. Roku 148 před. n. l. se Makedonie stala římskou provincií s názvem Macedonia. K tomuto území byla připojena Épeiros a Ilýrie, její území tak zahrnovalo oblasti dnešního severního a středního Řecka. Po pádu Byzantské říše název Makedonie téměř vymizel z povědomí. Pokud byl vůbec zmiňován, tak odkazoval na slavnou říši Alexandra Makedonského.

O Makedonii se začalo hovořit teprve až v období renesance. Změny na mapách v 19. století zohledňovaly vývoj jednotlivých národních hnutí na balkánském poloostrově. Na nejdůležitějších etnografických mapách je Makedonie před rokem 1878 znázorněna jako území obývané Bulhary. V rámci Byzantské říše Makedonie fungovala jako thema (provincie) a její území se rozkládalo v jihovýchodní části dnešního Bulharska. Po pádu Byzantské říše byla Makedonie součástí Rumelie, jak osmanští Turci souhrnně nazývali evropské državy. Osmanská říše nepovažovala Makedonii za významné území a název Makedonie v té době nebyl povolen (Rosůlek, 2008: 10-11).

Po zániku Osmanské říše vznikly nové národní státy, které v multietnickém regionu hájily své územní nároky (Poulton dle Rossos, 2008:7). Řecko, Srbsko a Bulharsko soupeřily o to, kdo získá kontrolu nad územím a obyvatelstvem Makedonie. Důsledkem bojů o území, které si nárokovaly tyto země, byly balkánské války vedené v letech 1912-1913 (Danforth, 1993: 4). Řecko získalo největší část území Makedonie 51,5 % (Egejská Makedonie), Bulharsko (Pirinská Makedonie) se muselo spokojit jen s 10,1 % území Makedonie a 38,4 % území Makedonie se stalo součástí Srbska (Vardarská Makedonie) (Floudas, 2002: 2-3).

V otázce svébytné makedonské historie, vzniku a vývoje makedonského hnutí existuje mezi odborníky mnoho diskutabilních otázek. Současní makedonští autoři se domnívají, že historie makedonského národa sahá až do středověku ba dokonce do starověku. Zahraniční makedonisté s touto teorií nesouhlasí a víceméně se shodují v tom, že identita dnešních Makedonců vznikla a vyvíjela se v současné době. Je pravdou, že některé náznaky makedonského se mohly objevit již v 19. století, nicméně obyvatelům tohoto regionu přisuzují západní badatelé nikoliv národní, ale spíše kolektivní regionální povědomí (Rosůlek, 2008: 33-35). Mimo jiné extrémní makedonští nacionalisté prohlašují, že současní Makedonci nejsou Slované, ale potomci Alexandra Velikého a starověkých Makedonců, čímž se dostávají do konfrontace s řeckými nacionalisty, kteří tvrdí, že oni sami jsou potomky starověkých Makedonců (Danforth, 1993: 7).

Jednou z knih, která vede k pochopení řecké strany, je publikace Nikolaose Martise - *Falšování dějin Makedonie*. Ve své knize Martis popisuje historii starověké Makedonie a především trvá na tom, že ve starověku se název Makedonie vztahoval pouze na západní část řecké Makedonie. Později, za vlády Filipa II. (vládl 359-336 př. n. l.) a Alexandra Velikého (vládl 336-323 př.nl), byla říše rozšířena o východní část řecké Makedonie. Martis usuzuje, že název Makedonie je chybně užíván pro RM, protože neměla žádnou spojitost se starověkou Makedonií. Původ Makedonců se stal de facto předmětem sporu Řeků, Bulharů i makedonských nacionalistů (Roudometof, 2002: 69-70).

Za první světové války byla slovanská populace v Makedonii většinou probulharská. Povědomí o národní identitě se u ní probouzelo mezi dvěma světovými válkami, kdy byli obyvatelé Makedonie nuceni čelit ozbrojeným útokům VMRO z bulharského území a pronásledování ze strany jugoslávských úřadů kvůli případné kolaboraci s bulharskými

teroristy. Další podstatnou roli hrálo uznání svébytnosti Makedonců Kominternou v roce 1934 a o dva roky později vůdcem chorvatské selské strany Vladimírem Mačekem. Druhá světová válka se vyvíjela ve prospěch jugoslávských partyzánů, kteří prosazovali ideu rovnoprávné federace jihoslovanských národů. Od vzniku jugoslávské federace v roce 1944 byla Makedonie její součástí (Rosůlek, 2008: 36).

Novodobý kořen sporu mezi Řeckem a RM byl definován spolu s vyhlášením nezávislosti RM. RM byla překvapena řeckou reakcí v souvislosti s přijetím makedonských ústavních dokumentů. Argumenty ze strany Řecka, že některé z článků makedonské ústavy byly iredentistické povahy, vedly ke změně části již ratifikované ústavy. Tehdejší prezident RM Kiro Gligorov na půdě parlamentu připustil možnost, že by se RM mohla jmenovat jinak. Britský velvyslanec Robin O'Neil navrhoval používání názvu „Republika Makedonie (Skopje)“ v rámci diplomatických vztahů, zatímco název „Republika Makedonie“ by byl i nadále využíván v rámci vnitřních záležitostí RM. Řecká strana však tento plán odmítla a nadále trvala na tom, že název Makedonie nesmí být zahrnut do oficiálního názvu země (Tziampiris, 2008: 227). Zároveň Řecko protestovalo proti použití článku č. 49 nové ústavy RM, jehož součástí je deklarace, že RM bude bránit postavení a práva menšin, které osidlují území sousedních zemí. Ponechání ustanovení čl. č. 49 ústavy RM způsobilo v Řecku značnou nespokojenost (Perry, dle Roudometof, 2002: 30).

RM svůj postoj k tomuto problému vyjádřila v dodatku k ústavě, který byl přijat parlamentem 6. ledna 1992. V tomto dodatku se RM zavázala, že nebude nárokovat území sousedních států a ani nebude omezovat jejich suverenitu. Řecko i nadále trvalo na svém, neboť jeho postoj vůči RM měl úplně jinou motivaci. Přestože byla v Řecku v roce 1974 obnovena demokracie, všechny vlády sídlící v Aténách soustavně odmítaly uznat suverenitu makedonského národa a především

existenci makedonské menšiny na svém území (Rychlík, 2003: 256). Na základě těchto změn Badinterova komise při Evropské unii oznámila, že RM plní všechny podmínky vedoucí k diplomatickému uznání Makedonie (Tziampiris, 2004: 362). Ačkoliv RM plnila kritéria Badinterovy komise, uznání RM na nátlak Řecka státy ES odmítly (Rychlík, Kouba 2003: 256). Tehdejší řecká konzervativně-liberální vláda Konstantinose Mitsotakise, která byla u moci od dubna 1990, podmiňovala svůj souhlas s uznáním RM změnou jejího oficiálního názvu na „Republika Skopje“ či „Vardarská republika“. Tento postoj vysvětlovala tím, že Makedonie je vlastně jednou z řeckých provincií. Dalším jablkem sváru byla otázka použití Verginského slunce jako státního symbolu RM. Verginská hvězda byla součástí makedonské hrobky Filipa II. Oba národy šestnáctipaprskové slunce považovaly za své kulturní dědictví. Řecko nesouhlasilo s tím, aby byla Verginská hvězda součástí makedonské vlajky a vyzvalo tedy RM, aby ji ze své vlajky odstranila. K tomu pak nakonec došlo a od roku 1995 používá RM současnou podobu vlajky (Roudometof, 2002: 64-65 a Rosůlek, 2008: 64).

Řecko doufá, že makedonskou stranu přesvědčí, aby splnila jeho požadavky, uvalilo na RM v únoru roku 1994 obchodní embargo. Toto opatření mělo pro makedonské hospodářství ničivé důsledky. Tranzitní obchod na jihu země byl omezen, nezaměstnanost prudce vzrostla a již tak postižená makedonská ekonomika byla důsledkem těchto událostí ještě více ochromena. Naštěstí bylo obchodní embargo ukončeno vzájemnou dohodou, která byla vyústěním diplomatického úsilí USA. Prozatimní dohoda byla podepsána 13. září 1995 a zavazovala RM a Řecko k oboustranným ústupkům.³

³ <http://www.balkancenter.hu/pdf/ognen.pdf>, 25. 3. 2012.

5 VYHLÁŠENÍ NEZÁVISLOSTI MAKEDONIE

První nekomunistickou organizací v zemi, která usilovala o nezávislost země, bylo Hnutí všemakedonské akce (MAAK). Program samotné Makedonie byl oficiálně vyhlášen 2. srpna 1990 u příležitosti setkání MAAK v klášteře sv. Prochora Pščínského. Výběr místa pro tuto akci MAAK zvolil záměrně. Před 46 lety zde svou činnost započalo Antifašistické shromáždění pro národní osvobození Makedonie (ASNOM). MAAK na ASNOM navázal a hodlal myšlenku makedonské nezávislosti dovést do zdárného konce. Předsedou MAAK se stal básník Ante Popovski. Cílem MAAK bylo hájit makedonské národní zájmy v rámci Jugoslávie. Nicméně ústřední antikomunistickou nacionalistickou stranou se nestala MAAK, nýbrž VMRO, která rozšířila svůj název a nově se jmenovala VMRO-DPMNE.

Volby do nového Národního shromáždění se konaly 11. listopadu 1990. Počet stran, které bojovaly o hlasy voličů, nebyl nijak omezen. Ve volbách zvítězila VMRO-DPMNE a druhou nejsilnější stranou se stala komunistická strana (SKM-PDP). Ani jedna ze stran však nebyla sama schopna sestavit vládu, a tak získali výhodu komunisté, kteří mohli počítat s podporou Svazu reformních sil (SRSM) a albánské Strany demokratické prosperity. Levicově zaměřeným stranám se však sestavit vládu také nepodařilo. Nakonec byla jmenována úřednická vláda, jejímž předsedou se stal Nikola Kljusev (Rossos, 2008: 262-265 a Rychlík, Kouba, 2003: 248-251). Krátce po prvních parlamentních volbách byl zvolen nový prezident Kiro Gligorov. Gligorov byl dlouholetým komunistickým politikem s bohatými zkušenostmi z hospodářského a politického života federativní Jugoslávie (Rosůlek, 2008: 54-55).

Klíčová fáze osamostatnění Makedonie byla zahájena v létě roku 1991, kdy makedonský parlament rozhodl o vypsání referenda. Voliči se měli vyjádřit, zda jsou pro nebo proti vzniku suverénní a samostatné Makedonie s možností vstoupit do „příštího svazu suverénních států Jugoslávie“. Otázka byla formulována tak, aby voliči, kteří byli proti vystoupení Makedonie z Jugoslávie, hlasovali v každém případě kladně pro vznik suverénní Makedonie. Nicméně samostatnost Makedonie závisela na tom, jestli se jí podaří oddělit od Jugoslávie. Volební účast byla vysoká. Referenda se účastnilo 72.16 % obyvatel a 96,44 % z nich hlasovalo kladně pro nezávislost Makedonie, čímž dali najevo, že souhlasí s vystoupením Makedonie z Jugoslávie (Rychlík, Kouba, 2003: 248-255 a Tziampiris, 2004: 226). Výsledky referenda potvrdily vůli občanů RM, kteří požadovali nezávislost a suverenitu země.⁴

Dne 17. listopadu roku 1991 vydalo Národní shromáždění prohlášení o nezávislosti RM (Rossos, 2008: 266). 21. listopadu roku 1991 byla makedonským parlamentem přijata nová ústava, která RM potvrzuje jakožto nezávislý a demokratický stát. V úvodní preambuli stojí, že RM zaručuje úplnou rovnost všech občanů a společné pokojné soužití různých etnik (Albánců, Romů a Turků). Nová ústava rovněž stanovovala zásady politického a hospodářského zřízení Republiky Makedonie. RM se zavazovala chránit menšiny i mimo své území, ale tento krok zapříčinil zhoršení vztahů se sousedním Řeckem (Rychlík, Kouba, 2003: 248-251 a Rossos, 2008: 268).

Po třech měsících roku 1992 bylo oddělení od Jugoslávie de facto dokončeno (Rychlík, Kouba, 2003:251-255). Prezident Gligorov se počátkem roku 1992 setkal se Slobodanem Miloševićem a vyjednal stažení jugoslávské armády z RM. 26. března roku 1992 RM opustily poslední jednotky jugoslávské armády.

⁴ Balkans Forum (1992): The international recognition of the Republic Macedonia. Vol. 1, No.1, p. 161-162.

RM se tak stala první zemí bývalé Jugoslávie, kterou Jugoslávci opustili mírovou cestou (Rossos, 2008: 267). Rychlý odchod jugoslávských jednotek ze země byl zapříčiněn bosenskou krizí. Po odchodu jugoslávské armády RM disponovala nepříliš silnou armádou v počtu pouze 10 000 vojáků. Po vypuknutí bosenského konfliktu se proto RM obávala vojenského střetnutí, kterému by nedokázala čelit. RM nebyla členem žádné vojenské organizace, neměla uzavřené žádné obranné smlouvy a ani nenavázala diplomatické styky se silnou mocností, která by ji v případě nebezpečí vojensky podpořila. RM si byla vědoma svého slabého postavení, a proto vážně uvažovala o navázání spojení s NATO a Evropskou unií (Rosůlek, 2008: 57). Proces získání svrchovanosti a nezávislosti RM byl úspěšný, nicméně RM musela nově čelit problému jejího diplomatického uznání.

5.1 Problematika mezinárodního uznání Republiky Makedonie

Cesta RM k mezinárodnímu uznání byla velmi složitá. Koncem roku 1991 se prezident RM Kiro Gligorov obrátil na vedoucí představitele cizích států se žádostí o mezinárodní uznání nově vzniklé republiky. O pár dní později se Rada ministrů zahraničí Evropských společenství usnesla, že členské státy ES uznají nezávislost všech zemí bývalých jugoslávských republik v případě jejich vlastní žádosti. Nově vzniklé státy však bezpodmínečně musí splňovat potřebná kritéria, především v oblasti ochrany menšin. 19. prosince roku 1991 RM přijala zvláštní deklaraci, která ji zavazovala přijmout závazky a kritéria požadované ze strany Evropského společenství. Předpoklad, že Evropa zaujme jednotné stanovisko k uznání nových států, se však nepotvrdil. Jednání zcela jasně ukázala, že každý stát hájí své vlastní zájmy.

Výsledky diplomatických jednání makedonského prezidenta s ostatními státy na sebe nedaly dlouho čekat. V polovině roku 1992 Bulharsko uznalo RM de facto i de iure a stalo se tak první zemí, která s RM navázala diplomatické styky. Mezi další státy, které uznaly nezávislost RM, patřily Turecko, Slovinsko, Chorvatsko, Litva a Filipíny (Rychlík, Kouba, 2003: 255-257 a Rossos, 2008: 268).

Nedlouho poté se makedonskému prezidentovi podařilo navázat přátelské styky se Spojenými státy. Ze strany USA se sice nejednalo o diplomatické uznání, nicméně přátelská reakce Spojených států byla vyjádřením jasného nesouhlasu s řeckou obstrukční politikou.

Negativní stanovisko ES k uznání RM se začalo měnit v souvislosti s válkou v Jugoslávii. V únoru roku 1993 všechny zúčastněné strany dosáhly kompromisu. Nově vzniklá Evropská unie navrhla přijetí RM pod dočasným názvem „Bývalá jugoslávská republika Makedonie“, přičemž tento název bude požívat do doby do doby, než se vyřeší spor o název státu s Řeckem. Dalším otazníkem bylo to, pod jakým názvem bude Republika Makedonie přijata do OSN. Dne 8. dubna 1993 Valné shromáždění OSN přijalo RM pod prozatímním názvem Bývalá jugoslávská republika názvem jako 181. členu. Na zasedání OSN vystoupil makedonský prezident Gligorov a ještě na témže místě v New Yorku bylo zahájeno jednání o zlepšení vztahů RM a Řecka, ovšem bez znatelných výsledků. (Rychlík, Kouba, 2003: 257-258).

Koncem roku 1993 navázala RM diplomatické styky s těmito členskými zeměmi Evropské unie: s Německem, Velkou Británií, Francií, Itálií, Nizozemskem a Dánskem. Jakmile se RM dočkala uznání od Spojených států a Austrálie, tak se Řecko se svým protimakedonským postojem ocitlo de facto v izolaci. V polovině roku 1997 měla RM navázané diplomatické styky s 87 zeměmi světa (Rosůlek, 2008: 70-71).

6 INTEGRACE REPUBLIKY MAKEDONIE V RÁMCI EU

6.1 Jednání Republiky Makedonie a EU 1991-2004

6.1.1 Počátky jednání Republiky Makedonie a EU

Evropský integrační proces, respektive začlenění RM do Evropské unie, představuje strategicko-politický zájem makedonské vlády již od vyhlášení nezávislosti RM.⁵ Cílem Evropské unie je prosazovat taková politická a bezpečnostní opatření, která by na Balkáně eliminovala rizika ozbrojených konfliktů. Tohoto cíle chce Evropská unie dosáhnout prostřednictvím hlubší integrace států západního Balkánu do EU v rámci evropské politiky rozšíření.⁶ K navázání diplomatických vztahů mezi RM a Evropskou unií došlo v roce 1995 po podepsání Prozatímní dohody s Řeckem.⁷ V březnu roku 1996 se stala RM součástí programu PHARE.⁸

Evropská unie otevřela své brány RM a zemím západobalkánského regionu v roce 1997, kdy přijala v rámci svého vztahu se Západním Balkánem regionální přístup, který spočívá v tom, že kromě plnění kodaňských kritérií mají dané země povinnost plnit další předpoklad - navázání regionální spolupráce. Evropská unie dala jasně najevo, že každá země získá status kandidátské země individuálně dle úspěchů dosažených při plnění kritérií EU (Risteska, 2008:2). V dubnu téhož roku RM a EU podepsaly dvoustrannou dohodu o spolupráci, finanční protokol na podporu globální spolupráce a dohodu

⁵ http://www.macedonianembassy.org/index.php?option=com_content&view=c=section&id=13&Itemid=64&lang=en, 10.2. 2012.

⁶ <http://www.euractiv.cz/rozsirovani-eu/link-dossier/eu-a-zapadni-balkan>, 30.3. 2012.

⁷ http://www.macedonianembassy.org/index.php?option=com_content&view=section&id=13&Itemid=64&lang=en, 10. 2. 2012.

⁸ Program Phare vznikl na základě rozhodnutí Rady ministrů EU z července 1989. Název programu pochází z fran. Pologne – Hongrie Actions pour la Reconversion Economique (angl.: Poland and Hungary: Action for the Reconstruction of the Economy). Samotné slovo Phare ve francouzštině znamená maják, což mělo symbolizovat charakter pomoci EU. Později byla pomoc v rámci programu Phare rozšířena i na další země střední a východní Evropy. Program Phare představoval hlavní nástroj financování integrace jednotlivých zemích do Evropské unie a základ pro příhraniční spolupráci regionů, které sousedí s Evropskou unií (<http://www.euractiv.cz/regionalni-rozvoj/clanek/program-phare-byl-ukonen>, 20. 3. 2012).

o obchodu s textilními výrobky a dopravě.⁹

Z iniciativy Evropské unie vznikl v červnu roku 1999 Pakt stability pro jihovýchodní Evropu. Vznik této organizace souvisel s kosovskou krizí, která destabilizovala celý západobalkánský region. Cílem Paktu bylo koordinovat hospodářskou obnovu a politickou stabilizaci v rámci jihovýchodní Evropy (Šanc, 2010: 230). V roce 2000 se RM zapojila do tzv. Asociačního a stabilizačního procesu (SAP), jehož výsledkem bylo o rok později podepsání Dohody o stabilizaci a přidružení. Evropská rada na zasedání ve Feiře uvedla, že všechny země účastníci se procesu stabilizace a přidružení jsou „potenciálními kandidáty“ na členství v EU.¹⁰

6.1.2 Institucionální rámec přidružování RM k EU

6.1.2.1 Summit v Záhřebu a proces pro stabilizaci a přidružení k EU

Summit v Záhřebu se konal v listopadu roku 2000 za účasti nejvyšších představitelů zemí Západního Balkánu (Albánie, RM/FYROM, Bosna a Hercegovina, Chorvatsko a Svazová republika Jugoslávie) a reprezentantů aktivit mezinárodního společenství v rámci regionu Západní Balkán (např. zástupce EU pro koordinaci Paktu stability pro jihovýchodní Evropu). V roce 2000 chorvatské parlamentní volby vyhrála demokratická opozice, která porazila Chorvatské demokratické společenství spjaté s autoritářskou vládou prezidenta E. Tudjmana.

Kromě toho ve Svazové republice Jugoslávii ve volbách zvítězila prodemokratická proevropská formace, která ukončila autoritářský režim prezidenta Miloševiče. Politické změny, ke kterým došlo v zemích, které jsou pro stabilitu tohoto regionu zásadní, přiměly EU, aby zahájila jednání, jehož záměrem bylo motivovat země Západního Balkánu

⁹ http://ec.europa.eu/enlargement/candidatecountries/the_former_yugoslav_republic_of_macedonia/relation/index_en.htm, 30. 3. 2012.

¹⁰ Tamtéž.

ke změnám v politické, ekonomické a společenské oblasti. Ve výsledku by to znamenalo hlubší demokratizaci západobalkánského regionu a přijetí hodnot a principů demokratické Evropy (Šanc, 2010: 233).

Spolupráce těchto zemí s EU se uskutečnila v rámci procesu pro stabilizaci a přidružení západobalkánských zemí EU. Součástí procesu Stabilizace a přidružení jsou dohody o stabilizaci a přidružení, finanční podpora ze strany EU, autonomní tržní ukazatele a regionální rozměr.¹¹ Mezi nástroje SAP patří tzv. Evropské partnerství, které každé zemi ucházející se o členství v EU stanovuje rámec pro uskutečnění reforem v klíčových oblastech, dále určuje pravidla pro poskytování finanční podpory na jejich uskutečnění a stanoví základní principy pro fungování partnerství. EU zřídila na podporu kandidátských zemí EU program finanční podpory CARDS, z něhož mohly země v letech 2000-2006 čerpat finanční prostředky. V novém rozpočtovém období 2007-2013 ho nahradil tzv. Nástroj předvstupní pomoci IPA.¹²

Výsledkem jednání obou stran byla deklaráce, ve které se země Západního Balkánu zavazují, že budou dodržovat pravidla regionální spolupráce tak, aby byl umožněn volný obchod a úzká spolupráce týkající se oblasti spravedlnosti a vnitřních věcí. EU země západobalkánského regionu nabádá, aby učinily potřebná reformní opatření v souvislosti s bojem proti organizovanému zločinu, korupci, ilegálnímu přistěhovalectví a obchodu s lidmi. Součástí procesu stabilizace a přidružení se země západobalkánského regionu stanou tehdy, pokud budou dodržovat principy regionální spolupráce (Šanc, 2010: 233-234).

6.1.2.2 Summit v Soluni

V deklaraci přijaté na summitu v Soluni se o zemích Západního Balkánu hovoří jako o potencionálních kandidátech na členství

¹¹ http://ec.europa.eu/enlargement/enlargement_process/accession_process/how_does_a_country_join_the_eu/sap/index_en.htm, 30. 3. 2012.

¹² <http://www.euractiv.cz/rozsirovani-eu/link-dossier/eu-a-zapadni-balkan>, 30. 3. 2012.

v Evropské unii. Tento symbolický status byl těmto zemím přiznán již v roce 2000, kdy Evropská země potvrdila, že za potenciálně kandidátské země lze považovat všechny státy, které se zapojily do procesu o stabilizaci a přidružení (Šanc, 2010: 234-235). Soluňský summit vyslal zemím západního Balkánu důležitý signál. Evropská rada nabídla těmto zemím možnost spolupodílet se komunitárních programech za podmínek, které byly stanoveny pro kandidátské země připravující se na plnohodnotné členství v EU. Cílem tohoto kroku je představit zemím Západního Balkánu politiku a pracovní metody Evropské unie, čímž se je snaží Unie nejen motivovat na další cestě k evropské integrace, ale nabízí jim možnost „sžít se“ s EU. Příklad „možného členství“ v EU se tímto krokem stal důvěryhodnějším (Stražay, 2006: 14).

Na soluňském summitu byla představena nová forma spolupráce mezi RM a EU - Evropské partnerství. Význam Evropského partnerství spočívá v kompatibilním způsobu realizace evropské perspektivy balkánských zemí v rámci stabilizačního a asociačního procesu. První evropské partnerství s RM bylo odsouhlaseno Radou Evropské unie v roce 2004 a zároveň bylo vzhledem k nově vzniklým prioritám neustále aktualizováno. Na Soluňském summitu EU zdůraznila, že rámec stanovený ve Stabilizačním a asociačním procesu (SAP) zůstane ústřední a že bude s Evropským partnerstvím kompatibilní (Risteska, 2008: 2-3).

Zásadním krokem v procesu přidružování západobalkánských států k EU je uzavření Dohody o stabilizaci a přidružení (Stabilization and Association Agreements – SAA). Vzhledem k tomu, že RM projevila zájem o vstup do Evropské unie, tak se musela zavázat, že uskuteční potřebné reformy v oblasti politiky, hospodářství, obchodu a lidských práv. Evropská unie může zemi, která s ní uzavřela dané dohody, poskytnout podporu ve formě bezcelního přístupu na některé nebo veškeré trhy Evropské unie a rovněž finanční a technickou podporu (Šanc, 2010: 237).

Záměrem dohod o stabilizaci a přidružení je vytvoření prostředí pro přijetí práva EU v přidružených zemích. RM se zapojila do procesu stabilizace a přidružení (SAP) v listopadu roku 2000 a toto jednání úspěšně završila 9. dubna 2001. Dohoda o přidružení (SAA) vstoupila v platnost dne 1. dubna 2004. První zasedání Rady pro stabilizaci a přidružení mezi Evropskou unií a RM se konalo 14. září roku 2004.¹³

6.2 Jednání Republiky Makedonie a EU 2004-2012

6.2.1. Východiska přístupovacího procesu

Příhlášku pro vstup do EU může podat každá země, která splňuje podmínky rozšiřovacího procesu. Země usilující o členství v EU předkládá žádost o členství Radě, která požádá Evropskou komisi, aby zjistila, zda je žadatelská země schopna plnit podmínky pro členství v EU. Jestliže Komise vysloví kladné stanovisko a Rada jednomyslně odsouhlasí mandát k jednání, pak dojde k oficiálnímu zahájení jednání mezi kandidátskou zemí a všemi členskými státy EU. Na začátku jednání mezi kandidátskou zemí a EU je tzv. „screening“ neboli analytická prověrka acquis. Cílem screeningu je objasnit acquis kandidátským zemím a spolu s nimi určit problematické oblasti vyžadující řešení. Evropská komise pro každou zemi vypracuje „zprávu o screeningu“, která je nosným můstkem zahájení vlastního technického vyjednávacího procesu.¹⁴ Každá kandidátská země zpracuje akční plán, v němž stanoví, co a v jakém termínu vykoná, aby se její veřejná správa a soudnictví dostaly na úroveň požadovanou pro přistoupení. EU prostřednictvím nástroje přístupového partnerství pojmenuje reformy a změny, které kandidátská země musí provést, aby se mohla stát členem EU. Jednání probíhají za účasti ministrů nebo stálých zástupců

¹³ http://ec.europa.eu/enlargement/candidate-countries/the_former_yugoslav_republic_of_macedonia/relation/index_cs.htm, 15. 3. 2012.

¹⁴ http://ec.europa.eu/enlargement/how-does-it-work/negotiations/index_cs.htm, 2. 4. 2012.

členských států a hlavních vyjednávačů kandidátských zemí.¹⁵ Pro účely jednání o přistoupení jsou právní předpisy EU členěny do 35 kapitol dle předmětu. Komise každý rok informuje Radu a Evropský parlament o kandidátských zemích prostřednictvím strategických zpráv a pravidelných zpráv o pokroku. Komise sleduje plnění požadavků referenčních kritérií a uskutečněné reformy kandidátské země. Pokud kandidátská země splní všechny závazky plynoucí z členství, tak s ní EU uzavře smlouvu o přistoupení.¹⁶

6.2.2 Republika Makedonie na cestě k EU

6.2.2.1 Republika Makedonie jako kandidátská země EU

22. březen roku 2004 byl pro RM zásadní. RM se začala ucházet o členství v Evropské unii a dala tím tak najevo, že je připravena stát se právoplatným členem. Kladné stanovisko vyjadřující se k členství RM v EU Evropská komise vyslovila 9. listopadu 2005. Na zasedání Evropské rady konaném ve dnech 15. a 16. prosince roku 2005 Evropská rada ocenila významný pokrok týkající se implementace kodaňských kritérií a dodržování Dohody o stabilizaci a přidružení, zároveň vyzvala Evropskou komisi, aby ji pravidelně informovala o pokroku RM, který v souvislosti s integračním procesem učinila prostřednictvím své výroční strategické zprávy.¹⁷

Kandidátskou zemí EU se RM oficiálně stala 17. prosince 2005. Pro zemi, která čelila mnoha překážkám, znamená tento fakt veliký úspěch. RM pocítila značné ztráty během sankcí OSN vůči Srbsku a během krize v Kosovu. Podpory ze strany EU dosáhla teprve po ukončení interetnického sporu mírovými prostředky v roce 2001 (Risteska, 2008:1). EU a většina jejích členských států spatřuje v udělení

¹⁵ http://ec.europa.eu/enlargement/how-does-it-work/negotiations/index_cs.htm, 2. 4. 2012.

¹⁶ http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/relations/framework/article_7237_cs.htm, 2.4. 2012.

¹⁷ http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/87642.pdf, 6. 3. 2012.

kandidátského statutu RM způsob, jak docílit politické stability nejen v RM, ale i v celém balkánském regionu.¹⁸

6.2.2.2 Evropské partnerství

První Evropské partnerství s RM bylo Radou schváleno v roce 2004 stanovením krátkodobých a střednědobých priorit, na které se musí země usilující o členství v EU zaměřit (Risteska, 2008: 3) U krátkodobých priorit se očekává, že budou splněny v rozmezí jednoho nebo dvou let, zatímco u střednědobých priorit se očekává, že budou splněny během tří až čtyř let.¹⁹ Evropské partnerství schválené Radou dne 30. ledna roku 2006 určilo RM priority reforem v oblasti politiky, právních předpisů, institucí a hospodářství. Zatímco tempo uskutečňování reforem bylo do roku 2008 pomalé, v poslední době se objevily náznaky svědčící o jejich zrychlování. Přístupové partnerství schválené Radou dne 18. února 2008 představilo osm klíčových priorit týkajících se pokroku RM v rámci procesu přistoupení.²⁰ Charakteristika priorit stanovených pro země usilující o vstup do EU následující:

Klíčové priority

Zaměřují se především na uplatňování Dohody o stabilizaci a přidružení (SAA), vytváření nových pracovních míst a konsolidaci právního státu s cílem zlepšit podnikatelské prostředí a vytvoření konstruktivního politického dialogu.

¹⁸ Background Notes on Countries of the World (2007): Country Profile Macedonia, p.13-16.

¹⁹ <http://ec.europa.eu/enlargement>, 30.3. 2012.

²⁰ circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/.../article_7240_cs.htm, 30.3. 2012.

Politická kritéria

Týkají se rozvoje demokratického a právního státu, dodržování Rámcové dohody z Ochridu, protikorupčního boje, dodržování práv a ochrany menšin, dodržování regionálních a mezinárodních závazků (spolupráce s mezinárodním trestním tribunálem pro bývalou Jugoslávii - ICTY), boje proti organizovanému zločinu, rozvoje dobrých sousedských vztahů a především nalezení vzájemného přijatelného řešení týkající se sporu o název s Řeckem.

Ekonomická kritéria

Tyto požadavky se vztahují na funkční tržní ekonomiku, zlepšení veřejných služeb, integraci stínových ekonomik do ekonomiky oficiální, modernizaci národní infrastruktury, posílení právní jistoty pro hospodářské subjekty a na oživení trhu práce a snížení nezaměstnanosti.

Schopnost převzít závazky vyplývající z členství

Tyto závazky se týkají přijetí a provádění aquis communautaire.²¹ Jedná se o oblast volného pohybu zboží, veřejných zakázek, politiky hospodářské soutěže, zemědělství a rozvoje venkova, dopravní politiky, hospodářské a měnové politiky, zaměstnanosti a sociální politiky a zahraniční a bezpečnostní politiky.²²

6.2.2.3 Dohoda o usnadnění vízového režimu

Jednání o zjednodušení vízového režimu mezi RM a EU začala v březnu roku 2006.²³

²¹ http://europa.eu/legislation_summaries/enlargement/western_balkans/r18013_en.htm, 2. 4. 2012.

²² <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:080:0032:01:EN:HTML>, 2. 4. 2012.

²³ http://www.sobranie.mk/en/WBStorage/Files/t%208_Boneva_EN.doc, 2. 4. 2012.

Dohoda o usnadnění vízového režimu mezi EU a RM vstoupila v platnost vstoupila v platnost dne 1. ledna 2008. Dohoda určuje výši správního poplatku za vízum na 35 eur, zkracuje délku řízení o vízové žádosti a zjednodušuje podmínky, za jakých jsou víza vydávána u specifických kategorií osob. Dohoda však žádným způsobem neupravuje podmínky pobytu osob nad 90 dnů, které zůstávají nezměněné a de facto jsou upraveny národními legislativními předpisy.²⁴

Úplné zrušení vízového režimu bylo pro RM střednědobou perspektivou v závislosti na uskutečnění následujících reforem: posílení administrativní kapacity pro kontrolu hranic, zostření bezpečnosti dokumentů, účinný boj proti organizovanému zločinu, korupci a nedovolené migraci.²⁵ RM se podařilo většinu zásadních reforem uskutečnit do roku 2009 a výsledkem bylo zavedení bezvízového styku pro makedonské občany se zeměmi schengenského prostoru. Dohoda o zrušení vízového režimu pro RM vstoupila v platnost 19. prosince 2009.²⁶

6.2.2.4 Finanční rámec EU

RM čerpá finanční pomoc z IPA. Tento finanční program je jediným finančním nástrojem pro kandidátské země a potenciální kandidátské země na období let 2007-2013. Z předchozího finančního programu CARDS (2000-2006) RM čerpala finanční podporu ve výši 298,2 milionů euro.²⁷ Alokace finančních prostředků v letech 2007-2011 se týkala oblasti dopravy a životního prostředí.

²⁴ http://www.mzv.cz/jnp/cz/informace_pro_cizince/dohody_o_usnadneni_vizoveho_rezimu/index.html, 2. 4. 2012.

²⁵ http://www.sobranie.mk/en/WBStorage/Files/t%208_Boneva_EN.doc, 2. 4. 2012.

²⁶ http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/press_corner/keydocuments/reports_nov_2008/albania_progress_report_en.pdf, 2. 4. 2012.

²⁷ http://europa.eu/legislation_summaries/enlargement/western_balkans/r18013_en.htm, 2.4. 2012.

V rámci regionálního programu RM čerpala finanční pomoc ve výši 109,2 milionu eur.²⁸ RM očekává, že prostřednictvím IPA v letech 2007 až 2012 obdrží dotaci přibližně 500 milionů eur.²⁹ Finanční asistence prostřednictvím IPA se soustřeďuje na čtyři oblasti: podporu budování institucí, zlepšení přeshraniční spolupráce, přípravu na zapojení do politiky soudržnosti a rozvoje venkova EU a přípravu na decentralizované řízení (správu) EU fondů.³⁰ Finanční pomoc ze strany EU je podmíněna účinným prováděním požadovaných reforem. V rámci přístupového partnerství musí RM implementovat kodaňská kritéria a priority stanovené samotným přístupovým partnerstvím. Nedodržení těchto požadavků může v konečném důsledku vést k pozastavení finanční podpory. RM rovněž čerpá finanční podporu ze strany Evropské investiční banky (EIB) a to v rámci mechanismu poskytování regionálních úvěrů zemím, které jsou součástí programu Evropského fondu pro jihovýchodní Evropu. Financování ze strany EIB má podobu grantů a půjček.³¹

6.3 Předpoklady vstupu Republiky Makedonie do EU

6.3.1 Plnění přístupových kritérií

Analýza perspektivy vstupu RM do EU bude zpracována s přihlédnutím k následujícím dokumentům: Strategie o rozšíření a hlavní výzvy v letech 2011-2012 a Zpráva o pokroku 2011.

²⁸ http://ec.europa.eu/regional_policy/thefunds/ipa/fyrom_development_operational_en.cfm, 2. 4. 2012.

²⁹ <http://www.euractiv.com/enlargement/eu-macedonia-relations-linksdossier-329923>, 2.4. 2012.

³⁰ <http://www.euractiv.cz/rozsirovani-eu/link-dossier/eu-a-zapadni-balkan>, 2.4. 2012.

³¹ http://europa.eu/legislation_summaries/enlargement/western_balkans/r18013_en.htm, 2. 4. 2012.

Politická kritéria

Politická kodaňská kritéria vyžadují, aby země usilující o vstup do EU vyznávala principy demokratického právního státu, aby usilovala o konsolidaci politických institucí, chránila práva menšin a rozvíjela regionální spolupráci. RM i nadále v dostatečné míře dodržuje politická kritéria a úspěšně pokračuje v realizaci reforem v rámci přístupovacího procesu. V některých oblastech však musí učinit další reformní kroky.

Demokracie a právní stát

Chce-li RM vyznávat principy demokratického a právního státu, musí dodržovat zásady stanovené Rámcovou dohodou z Ochridu. V souvislosti s implementací Rámcové dohody z Ochridu existuje ze strany RM značné odhodlání. K významnému pokroku tak došlo v souvislosti s ochranou práv menšin, když makedonský parlament přijal nový jazykový zákon, který ustanovuje albánštinu jako další jazyk, který bude používán na půdě parlamentu.

Parlament

Předčasné červnové parlamentní volby, které se konaly v roce 2011, byly v souladu s mezinárodními normami. Tyto volby se konaly na základě spravedlivé soutěže a nová vládnoucí koalice byla utvořena rychle. Makedonská vláda by měla vzít na vědomí doporučení pozorovatelské volební mise OBSE/ODIHR, která ve fungování parlamentu zaznamenala jisté nedostatky. Řádnému fungování parlamentu bránil od ledna minulého roku opoziční bojkot. Po volbách je opět opozice přítomna v parlamentu. Vláda RM by měla obnovit politický dialog a dostatečně navýšit zdroje parlamentu, aby řádně plnil svou úlohu.

Vláda

Vládní koalice překonala krizi a posílila svou vnitřní spolupráci.

Nová vláda dala jasně najevo svoji ochotu pokračovat v uskutečňování potřebných reforem. Decentralizační proces, který ještě není úspěšně dokončen, musí být však transparentnější.

Veřejná správa

Co se týká rámce pro veřejnou správu, RM dosáhla pokroku především díky vytvoření ministerstva zodpovědného za reformu veřejné správy. Došlo k rozvoji služby elektronické správy v zájmu zlepšení služeb pro občany. Přesto přetrvávají některé nedostatky zejména v oblasti přijímání nových zaměstnanců, dodržování zásad transparentnosti, profesionality a nezávislosti veřejné služby. Novely zákona o všeobecném správním řízení nezajišťují účinné poskytování správních služeb a ochranu občanů.

Soudnictví

Celkově lze říci, že byly provedeny důležité změny týkající se právního rámce, konkrétně pokud jde o transparentnost, efektivnost a nezávislost justice. V listopadu loňského roku byl přijat v rámci uskutečňované reformy soudnictví právní balíček k posílení účinnosti soudnictví, jehož části vstoupí v platnost v období let 2012-2015. Nově došlo ke vzniku nejvyššího správního soudu a v zájmu posílení nezávislosti justice byla zrušena hlasovací práva ministra spravedlnosti. Přestože RM v oblasti justice dosáhla citelného pokroku, musí i nadále věnovat pozornost problematikým otázkám zejména posílení nezávislosti a profesionality soudnictví.

Protikorupční politika

Vláda RM uskutečnila další změny právního rámce v oblasti protikorupční politiky, která je klíčovou prioritou přístupového partnerství.

RM dala na doporučení skupiny GRECOD³² a začala systematicky prověřovat finanční transparentnost politických stran a veřejných výdajů. Výsledkem tohoto šetření bylo zjištění nedostatečné transparentnosti těchto oblastí. Je potřeba dosáhnout lepších výsledků ve spojitosti s řešením protikorupčních kauz a zajistit systematictější ověřování prohlášení o střetu zájmů. Míra korupce je v RM stále vysoká a má nepříznivý vliv na mnoho aspektů hospodářského, ekonomického a politického života v zemi. Bude proto nutné posílit efektivitu boje proti korupci.

Lidská práva a ochrana menšin

Občanská a lidská práva jsou všeobecně respektována. RM modernizovala některá vězeňská zařízení, nicméně ještě musí vypracovat účinnou národní strategii pro vězeňský systém. Přetrvávají nedostatky týkající se boje proti beztrestnosti v rámci donucovacích orgánů. Zásady hospodářských a sociálních práv jsou v zásadě uplatňovány. Co se týká antidiskriminačního zákona, tak ten je potřeba plně sjednotit s *acquis*, zejména pokud jde o diskriminaci na základě sexuální orientace. Určitý pokrok byl zaznamenán v oblasti kulturních práv a menšin. Výrazně se zlepšila integrace Romů do vzdělávacího systému, jelikož se zvýšil počet příslušníků této menšiny zapsaných ke studiu na středních a vysokých školách.

Regionální záležitosti a mezinárodní závazky

RM soustavně spolupracuje s Mezinárodním trestním tribunálem pro bývalou Jugoslávii (ICTY) a aktivně se podílí na realizaci zásad regionální spolupráce včetně Procesu spolupráce v jihovýchodní Evropě. RM aktivně kooperuje se sousedními zeměmi. Vztah s Řeckem je i nadále ovlivněný nevyřešeným sporem o název země.

³² Skupina států proti korupci (GRECO) byla založena v roce 1999 Radou Evropy jako monitorovací nástroj míry korupce (<http://www.rai-see.org/anti-corruption-monitoring/207-greco.html>, 3. 4. 2012).

V zájmu konstruktivního a rychlého řešení sporu je RM aktivním účastníkem jednání pod záštitou OSN a jednání na úrovni setkání předsedů vlád. Zásadní význam má udržování dobrých sousedských vztahů a vyjednávání vzájemně přijatelného řešení, které se týká řecko-makedonské otázky.

Ekonomická kritéria

V RM panuje politická shoda ohledně otázek hospodářské politiky. RM učinila v některých oblastech další reformní kroky, aby se stala fungujícím tržním hospodářstvím. Především by měla zajistit snadnější registrace společností, urychlení soudních řízení, zlepšit fungování finančních trhů a lépe komunikovat s podnikatelskou sférou. Pokud RM dodrží plán reforem zaměřených na odstranění významných strukturálních nedostatků, měla by se země ve střednědobém horizontu dokázat vypořádat s konkurenčními tlaky a tržními silami v rámci EU.³³

Existence fungujícího tržního hospodářství

V RM se zlepšil ekonomický dialog s podnikatelskou sférou. Orientace měnové politiky, která je fakticky vázána euro, podpořila růst a přispěla k makroekonomické stabilitě. Fiskální politika se dále orientovala na uchování stability. Bylo dosaženo dalšího, určitého pokroku, pokud jde o usnadnění vstupu na trh a zjednodušení regulačního rámce. Dále se zkrátila délka konkurzních řízení. Finanční oblast se začala zotavovat z celosvětové finanční krize. Naproti tomu je RM je stále obtížnější zajistit vymahatelnost smluv, což negativně ovlivňuje podnikatelské prostředí, především malé a střední podniky. V důsledku trvalého rozpočtového schodku a vyššího objemu externích úvěrů došlo k zadluženosti veřejného sektoru. Pokrok byl zaznamenán v

³³ http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2011/package/strategy_paper_2011_cs.pdf, 5. 4. 2012.

oblasti volného pohybu zboží. Zvýšil se rozpočet na realizaci komplexní strategie pro horizontální instituce. V oblasti práva usazování a volného pohybu služeb je RM na dobré cestě, konkrétně v oblasti poštovních služeb. Úroveň koordinace mezi různými orgány odpovědnými za povolování přeshraničních služeb se také zlepšila. Zadávání veřejných zakázek je transparentnější. Značného pokroku bylo dosaženo v oblasti práva obchodních společností, zejména pokud jde o sblížení právních předpisů s *acquis*.

Schopnost vyrovnat se s konkurenčním tlakem a tržními silami v rámci EU

Při sledování konkurenceschopnosti ekonomiky dané země v rámci evropského jednotného trhu jsou zohledňována následující kritéria: existence fungující tržní ekonomiky, dostatečnost lidského a fyzického kapitálu, adekvátnost sektorové a podnikatelské struktury, vliv státu na konkurenceschopnost a dostatečná hospodářská integrace s EU. RM musí čelit v souvislosti s touto oblastí mnoha výzvěm. Za poslední dva roky došlo k nepatrnému nárůstu finanční podpory vzdělávání. Oblast vzdělávání však vyžaduje nejen větší meziroční nárůst finanční podpory, ale i lidských zdrojů. Případná budoucí pozitivní změna by vedla ke zlepšení úrovně vzdělávání. Míra investic do dopravní infrastruktury vzrostla. Příliv zahraničních investic se meziročně zvýšil. RM se podařilo přilákat zájem zahraničních investorů. V oblasti restrukturalizace podniků nedošlo k žádným zásadním změnám, síťová odvětví (železnice, energetika) jsou stále ve vlastnictví státu. Nově přijatý zákon o energetice by měl přispět k větší transparentnosti v energetické oblasti. Státní podpora související s vlivem na konkurenceschopnost je velice nízká, činí méně než 1 % HDP RM. Obchodní integrace s EU je na velice dobré úrovni, 63 % veškerého vývozu a 53 % dovozu je uskutečňováno se členskými zeměmi EU.³⁴

³⁴ http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2011/package/, 3. 4. 2012.

Závazky vyplývající z členství

Poslední oblast zohledňuje další nezbytná vstupní kritéria, konkrétně schopnost převzít závazky plynoucí z členství v EU, včetně závazků vyplývajících z účasti na hospodářské a měnové unii EU.³⁵ RM dosáhla znatelného pokroku při plnění priorit přístupového členství, ale v oblasti účinného prosazování právních předpisů lze najít určité nedostatky.³⁶

V oblasti pohybu pracovníků lze zaznamenat jen nepatrné zlepšení. Související legislativní opatření musí být dostatečně v souladu s *acquis*. Pozitivně lze vnímat zlepšení koordinace orgánů, které jsou zodpovědné za povolování přeshraničních služeb. Co se týká zadávání veřejných zakázek, tak zde lze zaznamenat citelné zlepšení. Postupy zadávání veřejných zakázek jsou transparentnější a zintenzivnilo se i jejich prosazování. Oblast finančních služeb se ubírá správným směrem. Přijaty byly nové právní předpisy upravující finanční služby. V oblasti dopravy můžeme mluvit o mírném zlepšení situace, přesto zde přetrvávají výzvy ohledně nedostačující správní kapacity regulačních a bezpečnostních orgánů.

Co se týká problematické oblasti protikorupční politiky, RM nadále usiluje o zlepšení situace a je připravena plnit závazky vyplývající z evropské legislativy. Oblast zahraniční, bezpečnostní a obranné politiky je zcela v souladu s rozhodnutími Rady EU. RM potvrdila trvalé odhodlání účastnit se civilních a vojenských operací a operacích řešící krizové situace. S ohledem na oblast vzdělávání a odborné přípravy mládeže a kultury se RM přibližuje evropským normám. Země dosáhla lepších výsledků v souvislosti s plněním evropské legislativy, když se stala součástí programu Vzdělávání a odborné přípravy. I další odvětví

³⁵ http://ec.europa.eu/ceskarepublika/information/glossary/term_182_cs.htm, 3. 4. 2012.

³⁶ http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2011/package_strategy_paper_2011_cs.pdf, 3. 4. 2012.

spolupráce, sociální politika a zaměstnanost, zasluhují velkou pozornost. Vysoká míra nezaměstnanosti je stejně zneklidňující jako pomalé začleňování Romů, zdravotně postižených a sociálně vyloučených osob do společnosti. RM by měla i nadále pokračovat v uplatňování účinné politiky zaměstnanosti a sociálního začleňování.³⁷

6.4 Vliv řecko-makedonské otázky na jednání Republiky Makedonie s EU

Pouhé tři měsíce od vyhlášení nezávislosti RM řecká vláda oznámila, že učiní všechna možná opatření, aby zabránila diplomatickému uznání RM. Řecká vláda syntetizovala iredentistický postoj vůči Makedonii ze tří motivů: jednostranné používání názvu RM nově vzniklým státem, nepřijatelný obsah preambule a některých článků ústavy RM z roku 1991 a nesprávné používání symbolů na vlajce RM (Danforth, 1993:4).

Je zřejmé, že hlavní překážkou makedonské integrace do EU je odmítavý postoj Řecka. Řecko je dlouholetým členem EU a jeho iracionální postoj vůči RM je hlavním nástrojem, který omezuje integraci RM do mezinárodních organizací.

Evropská Komise v souvislosti s plněním regionálních závazků RM navrhuje řešení jejich dlouholetého sporu pod záštitou OSN.³⁸ Evropská komise již v říjnu 2009 doporučila, aby byla s RM zahájena přístupová jednání. Ačkoliv RM plní převážnou část politických, ekonomických kritérií a závazků vyplývajících z členství, Rada dosud nestanovila datum zahájení přístupového jednání.

³⁷ http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2011/package/strategy_paper_2011_cs.pdf, 3. 4. 2012.

³⁸ http://ec.europa.eu/enlargement/candidate-countries/the_former_yugoslav_republic_of_macedonia/index_en.htm, 5. 4. 2012.

Hlavním důvodem je skutečnost, že RM a Řecko dosud nevyřešily dlouholetý bilaterální spor. Evropský parlament ve svém dubnovém usnesení „vyjádřil politování na tím, že spor s Řeckem o název země i nadále blokuje integraci RM do EU, a vyzval Radu blokuje integraci RM do EU, a vyzval Radu, aby s RM co nejdříve zahájila přístupová jednání“.³⁹

Spor, který mezi sebou vedou Řecko a RM má dalekosáhlé důsledky, především negativně ovlivňuje politiku Evropské unie a celé oblasti Západního Balkánu. Vliv, který Evropská unie v souvislosti s řecko-makedonskou otázkou získala, se však nedokázal zhmotnit do konečného řešení již zmíněného sporu (Mavromatidis, 2010: 4).

7 INTEGRACE REPUBLIKY MAKEDONIE V RÁMCI NATO

7.1 Jednání Republiky Makedonie a NATO v letech 1995-2001

7.1.1 Počátky jednání Republiky Makedonie a NATO

Členství RM v NATO představuje pro makedonskou vládu zahraničně-bezpečnostní prioritu číslo jedna. Nedlouho poté, co se RM oddělila od Jugoslávie, začala řešit svoji budoucnost, respektive bezpečnost svých obyvatel. RM usiluje o přijetí do NATO od roku 1993, kdy Národní shromáždění RM jednomyslně přijalo usnesení o přistoupení RM do NATO.⁴⁰ Proces diplomatického uznání RM trval více než 12 let. Roku 1992 tehdejší prezident George W. Bush st. prozatím odložil diplomatické uznání nově vzniklého státu, aby byla Clintonovou administrativou RM uznána o dva roky později pod dočasným názvem Bývalá republika Makedonie (FYROM).

³⁹ http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/cs/FTU_6.3.1.pdf, 5. 4. 2012.

⁴⁰ <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/26759.htm>, 16. 3. 2012.

Řecká reakce na diplomatické uznání RM na sebe nedala dlouho čekat. Prezident Bill Clinton byl označen za zrádce a americký konzulát v Soluni musel čelit útoku řeckých demonstrantů. Řecká nespokojenost vyústila v uvalení obchodního embarga na RM. Tehdejší řecký premiér Papandreu proklamoval: „Byli jsme nuceni uvalit obchodní embargo na RM, abychom hájili práva Řecka a chránili národní bezpečnost“. Dále prohlásil: „Skopje se snaží přivlastnit si řecké území a je v zájmu ochrany naší bezpečnosti a stability Řecka, abychom dali tuto skutečnost na vědomí celému světu“. Na základě snahy amerického diplomata Richarda Holbrooka došlo o rok později k podepsání Prozatímní dohody mezi RM a Řeckem. Tato dohoda byla součástí amerického plánu stabilizovat bezpečnostní a politickou situaci Balkánu. Rovněž eliminovala pravděpodobnost konfliktu těchto dvou států (Paquin, 2008: 442-452).

7.1.2 Vývoj vztahů mezi Republikou Makedonie a NATO

7.1.2.1 Program Partnerství pro mír-PfP

První zásadní krok v rámci integrace do NATO RM učinila v první polovině 90. let po upevnění svého mezinárodního postavení. Dne 15. listopadu 1995 podepsala RM jako 27. země program Partnerství pro mír (Partnership for peace – PfP) a stala se členem Severoatlantické rady pro spolupráci (země NATO a signatáři PfP), která byla nahrazena 30. května Euroatlantickou radou partnerství (EAPC). Makedonský ministr zahraničních věcí L. Frčkovski po setkání s náměstkem generálního tajemníka NATO A. Kreggem ve Skopje avizoval, že RM usiluje o to, aby se stala právoplatným členem NATO.⁴¹ Individuální program partnerství pro mír mezi RM a NATO (IPP) je velmi úspěšným nástrojem vzájemné bezpečnostní spolupráce RM a NATO.

⁴¹ <http://www.nato.int/docu/speech/2003/s0306004o.htm>, 15. 3. 2012.

Rozsah spolupráce těchto dvou zemí v rámci tohoto programu se neustále zvyšuje, o čemž vypovídá kvalita a množství s ním souvisejících činností. Realizace programu IPP však vyžaduje nemalé finanční prostředky. Pro ilustraci, náklady na jeho realizaci v roce 2000 dosáhly kolem 1,5 miliardy dolarů. Třetina těchto nákladů byla hrazena z makedonského státního rozpočtu a na úhradě zbývajících dvou třetin se podílelo NATO. Klíčovým nástrojem PfP na prosazování interoperability je proces plánování a hodnocení PfP (PARP). PARP specifikuje, jaké úrovně interoperability a schopností musí účastníci dosáhnout a obsahuje i rozsáhlý proces hodnocení pokroku. Partnerům pomáhá rozvinout finančně realistické schopnosti pro vlastní bezpečnostní potřeby a vytvořit síly, které mohou být k dispozici pro operace NATO.

PARP je partnery využíván k vytvoření efektivních, dostupných a udržitelných ozbrojených sil a prosazování většího úsilí v oblasti reorganizace obrany, včetně obrany proti teroristickým útokům. RM se zapojila do druhého cyklu realizace PARP, který probíhal v letech 1997-1999. V roce 2000 se RM připojila k třetímu cyklu realizace PARP. V rámci těchto procesů se RM zavázala k plnění základních standardů NATO. Mimo jiné se RM angažuje v Jihovýchodních evropských mnohonárodních mírových silách (SEEBRIG). S ohledem na minulost tohoto regionu, můžeme makedonské členství v této organizaci vnímat jako velký pokrok.⁴²

7.1.2.2 Akční plán členství-MAP

V roce 1999 v rámci programu PfP RM a NATO zintenzivnila vzájemná jednání. RM hrozilo, že ji ozbrojený konflikt probíhající v Kosovu také zasáhne. V souvislosti s kosovskou krizí RM požádala o přijetí do NATO, což zdůvodňovala zhoršující se bezpečnostní situací v regionu.

⁴² <http://www.dcaf.ch/content/download/36821/528859/file/17.pdf>, 28. 3. 2012.

RM, jako uchazeč o členství v Alianci, je od roku 1999 součástí Akčního plánu členství (MAP).⁴³ Akční plán členství (MAP) je mechanismem, který připravuje země stojící o vstup do Aliance na povinnosti a závazky, které členství v NATO přináší. MAP je programem v podobě konzultací, asistence a praktické podpory, které čerpá z celé řady aktivit partnerství a zároveň zohledňuje individuální potřeby potenciálních spojenců.⁴⁴ Země, které jsou součástí Akčního plánu členství, pravidelně dostávají zprávy týkající se jejich možného pokroku na cestě k začleňování do NATO.⁴⁵

7.1.2.3 Bezpečnostní krize v RM

Bezpečnostní krize v RM souvisí se situací v post-miloševićovské Jugoslávii a de facto s problematikou stability a bezpečnosti v celém balkánském regionu. Události v RM byly vyústěním kosovského problému, který vojenská intervence NATO zdaleka nevyřešila. Faktorem, který ovlivňuje mírovou situaci na Balkáně, není zdaleka tak samoučelné násilí, ale především separatistické a nacionalistické tendence minorit a nesmírná touha po jejich vlastní státnosti. RM je součástí rozsáhlého albánského prostoru v bývalé Jugoslávii, včetně Kosova, albánských enkláv v jižním Srbsku (Preševo Medvedje a Bujanovace) a Černé Hoře (Ulcinj, Plav). Po rozpadu Jugoslávie bylo území osídlené Albánci rozděleno mezi srbskou provincii Kosovo a nezávislou RM. Se zánikem Jugoslávie dostala albánská otázka nový rozměr, byla naplněna novou ideologií, konkrétně úsilím Albánců o získání nezávislosti.

⁴³ http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_37356.htm, 28. 3. 2012.

⁴⁴ <http://www.nato.int/docu/review/2004/issue1/czech/art2.html>, 29. 3. 2012.

⁴⁵ http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_37356.htm, 30. 3. 2012.

V polovině 90. let se utvořila struktura etnických Albánců, kteří bojovali o nezávislost jako Kosovská osvobozenecská armáda (UÇK) (Šmíd, 2004: 72,77-78). Nejdůležitějšími odnožemi UÇK se staly Národně osvobozenecská armáda (NLA) a Osvobozenecská armáda Preševa, Medvedje a Bujanovce (UÇPMB) (Kotsidis, 2008: 161). Nenásilné akce proti Miloševićově režimu a srbským nacionalistům odmítali kosovští Albánci již podporovat. Jejich vzájemný konflikt eskaloval a vyústil v kosovskou krizi, kdy se mezinárodní společenství zastalo etnických Albánců. Kosovo se po mezinárodní intervenci ocitlo pod albánskou kontrolou, i když s nezanedbatelnou rolí sil KFOR (Šmíd, 2004: 72-73 a Rosůlek, 2008: 62).

Nepokoje vypukly nedlouho po vyhlášení nezávislosti RM. Albánci nesouhlasili s podobou ústavy RM a požadovali podobu RM jako státu dvou konstitutivních národů s teritoriální autonomií pro Albánce. S tím však Makedonci nesouhlasili, protože se obávali separatistických tendencí ze strany Albánců. Albánci žili na severozápadě země, přičemž etnické hranice nekorespondovaly se státními hranicemi. Vzhledem k těmto skutečnostem se makedonské obavy zdály být zcela opodstatněné. Nelegálně zorganizované albánské referendum týkající se vzniku případné autonomie tuto obavu jen naplnilo. Referenda se zúčastnilo 90 % makedonských Albánců, kteří myšlenku ustavení autonomie v drtivé většině podpořili. Ke zhoršení situace došlo v souvislosti s albánskou univerzitou v makedonském Tetovu. Makedonští Albánci po rozpadu Jugoslávie ztratili možnost navštěvovat vysokou školu v kosovské Prištině. Vnesli tedy požadavek na vznik univerzity v RM, s čímž makedonská strana nesouhlasila kvůli obavě z toho, že by se univerzita stala centrem separatistických tendencí. Od začátku hájila zájmy albánské menšiny v RM Strana demokratické prosperity (PDP), která byla dle stranického programu prodemokraticky a projugoslávsky

orientovaná a zároveň nezpochybňovala územní celistvost RM. Přestože byla strana součástí vládních koalic s levicovými makedonskými stranami v letech 1992-1998, ve skutečnosti se však chovala přinejmenším ambivalentně (Rosůlek, 2008: 62).

Na sklonku roku 1994 došlo uvnitř strany PPD k rozkolu, jehož důsledkem bylo odtržení radikální nacionalistické frakce. Nově vzniklá strana dostala název Strana demokratické prosperity Albánců (PPDSH), jejímž předsedou se stal Arben Xhaferi. Později tato strana navázala spolupráci s VMRO (Šesták, 1998: 655-659 a Rychlík, Kouba, 2003: 260-262). Napětí v RM prudce vzrostlo v souvislosti s událostmi v sousedním Kosovu. Kosovská osvobozenecská armáda (UÇK) postupovala vůči srbské vládě radikálně a nárokovala si odtržení Kosova od Jugoslávie. Tento krok byl později spektakulárně podpořen nejen makedonskými Albánci, ale i západními mocnostmi. Vítězem voleb konaných v roce 1998 v RM se stala strana VMRO-DPMNE, jejíž předseda L. Georgievski si k překvapení všech zvolil jako koaličního partnera extrémistickou stranu PPDSH. Cílem těchto dvou nacionalisticky laděných stran byla evropská integrace, zavedení radikálních ekonomických reforem a zejména požadavek vlastní státnosti. Veškerou snahu zkomplikovala eskalace konfliktu v Kosovu. NATO a EU žádaly RM, aby přijala tisíce kosovskoalbánských uprchlíků. Jelikož si RM nechtěla znepřátelit EU a NATO, tak jejich nátlaku podlehla, přestože se obávala o suverenitu a narušení územní celistvosti. Makedonská vláda si jasně uvědomovala, že pokud se kosovští Albánci oddělí od Srbska a jejich počínání bude potvrzeno mezinárodním společenstvím, vznikne precedens, na jehož základě může dojít k odtržení makedonských Albánců. Makedonské veřejné mínění kosovské obyvatelstvo nepodporovalo a stranilo spíše Srbům. Sympatie Makedonců vůči Západu rychle upadaly. Makedonci zastávali názor, že Západ vědomě straní Albáncům, protože má

předsudky proti Slovanům obecně, především však proti pravoslavným Slovanům. RM požadovala, aby se EU o část uprchlíků postarala a přijala je na svém území. V případě nevyslyšení jejich požadavků RM pohrozila uzavřením hranic s Kosovem a nuceným přesunem uprchlíků do Albánie. Na makedonské požadavky Západ reagoval nespravedlivou kritikou RM, kterou nařkl ze špatného zacházení s uprchlíky. Důsledkem této situace bylo vzájemné zhoršení vztahů se Západem. Ve Skopje došlo k protiamerickým demonstracím a demonstracím proti NATO. Nakonec EU souhlasila s převzetím části uprchlíků, jejichž převážná část odešla do Německa. Obava z destabilizace albánské menšiny nebyla vůbec neopodstatněná. V okolí regionu Lipkovo poblíž Kumanova objevila makedonská policie tajné sklady zbraní patřící UÇK. Brzy došlo i k útokům na makedonské policejní stanice. Vláda o těchto aktivitách věděla, zasáhnout však nemohla s ohledem na koaliční partnery z řad PPDSH, kteří se spojili se zbytky zaniklé Demokratické strany a vytvořili Demokratickou stranu Albánců (PDSH). Koncem roku 1999 se Kumanovo stalo místem, kde bylo uzavřeno příměří mezi NATO a jugoslávskou armádou, která se z Kosova stáhla a na její místo nastoupily jednotky OSN (KFOR). Na jižních hranicích Srbska vzniklo demilitarizované pásmo. Kosovo bylo brzy ovládáno UÇK, která zahájila novou etnickou čistku, vůči níž Západ nezasáhl. UÇK byla sice oficiálně rozpuštěna, později fungovala jako - Osvobozenecká armáda Preševa, Medvedje a Bujanovce (UÇPMB) (Rychlík, Kouba, 2003:263-266 a Šmíd, 2004: 75-77).

Bezpečnostní krize v RM ukázala, že bezprostředním rizikem pro stabilní bezpečnostní situaci v RM jsou především separatistické tendence minorit, které plodí násilí. Události v RM byly jen vyústěním kosovské krize, kterou vojenská intervence NATO zcela nevyřešila. Příčinou bezpečnostní krize v RM mohou být i chybná rozhodnutí mezinárodního společenství, především NATO (Šmíd, 2004: 75).

7.2 Jednání Republiky Makedonie s NATO 2001-2012.

7.2.1 Krizový rok 2001

V roce 2000 vznikla Národně osvobozenecá armáda (NLA), do jejíhož čela se postavili vůdci Ali Ahmeti a Fazli Veliu, kteří zasvětili svůj život organizovanému boji za nezávislost albánské menšiny v RM. Jejich metody a politické cíle byly prostředkem, který jim zajistil v RM nemalou podporu.⁴⁶ Etničtí Albánci v RM používali stejnou taktiku jako jejich kosovští předchůdci.⁴⁷ NLA nastínila počátkem roku 2001 své politické požadavky. NLA žádala makedonskou stranu o rovnoprávnost albánské menšiny, albánské vysoké školství a nové sčítání lidu (Kotsidis, 2008: 175). Útoky albánských povstaleckých sil, které zasáhly policejní a bezpečnostní složku RM však byly pro makedonskou vládu a NATO nečekané.⁴⁸ Situace se začala vyostřovat na jaře roku 2001. RM se obávala pronikání albánských extremistů z Kosova a požádala NATO o pomoc. NATO však žádné kroky nepodniklo, což NLA povzbudilo v naději, že se jim podaří zopakovat situaci, která vznikla v sousedním Kosovu.⁴⁹ V dubnu roku 2001 se terčem útoku NLA stali makedonští policisté. K útoku došlo v okolí města Tetova. Osm policistů zemřelo a tři byli zraněni. Po krátké přestávce ozbrojené srážky pokračovaly, NLA s vládními silami bojovala v okolí Kumanova a Tetova a později pronikala až k hlavnímu městu RM Skopje.⁵⁰ Nakonec NLA obsadila obec Aračinovo, strategické místo, odkud by extrémisté mohli odstřelovat Skopje. Tato bezpečnostně kritická situace vyvolala vládní krizi. Makedonští ministři požadovali, aby proti ozbrojeným povstalcům zasáhla armáda, což odmítaly albánské strany. Zprostředkovatelské role

⁴⁶ http://www.newbalkanpolitics.org.mk/oldsite/Issue_3/kristina.eng.asp, 3. 4. 2012.

⁴⁷ http://www.ecmi.de/uploads/tx_lfpubdb/working_paper_14.pdf, 3. 4. 2012.

⁴⁸ <http://www.fas.org/man/crs/RL30900.pdf>, 3. 4. 2012.

⁴⁹ http://www.ecmi.de/uploads/tx_lfpubdb/working_paper_14.pdf, 3. 4. 2012.

⁵⁰ <http://www.fas.org/man/crs/RL30900.pdf>, 3. 4. 2012.

se ujalo NATO, když odvezlo povstalce z Aračinova na území kontrolované NLA, kde je propustila a vrátila jim jejich zbraně. Za tento čin si NATO vysloužilo kritiku ze strany RM. Makedonci reagovali tím, že vytvořili ozbrojené milice a vyháněli Albánce z makedonského území. Kritika Západu na sebe nedala dlouho čekat. Makedonská vláda byla obviněna z toho, že s etnickými Albánci zachází příliš tvrdě.

V létě roku 2001 došlo k uklidnění situace. V Bělehradě skončil Miloševićův režim. Nový vládní režim v Srbsku se snažil získat přízeň Západu a USA a proto ztratil zájem jakkoliv podporovat NLA, která byla do té doby spojencem proti Miloševićovi (Rychlík, Kouba, 2003: 267-269). Makedonský prezident Trajkovski se rozhodl, že bude jednat s legitimně zvolenými albánskými stranami a jednání s NLA tedy odmítl.⁵¹ Je nepochybné, že nezákonná jednání NLA celkově poškodila obraz etnických Albánců, kteří byli Makedonci považováni za extrémistickou skupinu (Rizova, 2011: 83).

Mezinárodní společenství dalo Albáncům jasně najevo, že nemohou počítat s jeho podporou v souvislosti s otázkou sjednocení s Kosovem. EU navrhla Albáncům, aby se spokojili s vytvořením autonomie na úrovni obecní samosprávy (Rychlík, 2003:269). Za účasti mezinárodních představitelů, makedonské vlády a albánské minority byla podepsána dne 13. srpna 2001 ve Skopje Rámcová dohoda. Tato dohoda zavazovala NLA, aby za účasti NATO kapitulovala, a především iniciovala změny ústavních zákonů.⁵² Jaké jsou konkrétní výsledky podpisu Rámcové dohody z Ochridu? Makedonština je jediným úředním jazykem, nicméně pokud žije v RM minorita, která tvoří alespoň 20 % celkového obyvatelstva a hovoří jiným jazykem, stane se její jazyk dalším úředním jazykem.⁵³

⁵¹ <http://www.fas.org/man/crs/RL30900.pdf>, 3. 4. 2012.

⁵² <http://www.fas.org/man/crs/RL30900.pdf>, 3. 4. 2012.

⁵³ [http://www.da.mod.uk/CSRC/documents/balkans/csrf_2004-07-22.4933876394/04\(15\)-Chap3-JP.pdf](http://www.da.mod.uk/CSRC/documents/balkans/csrf_2004-07-22.4933876394/04(15)-Chap3-JP.pdf), 3. 4. 2012.

Klíčový je pátý článek dohody. Změna ústavy a zákona o místní samosprávě je možná jen se souhlasem dvoutřetinové podpory Národního Shromáždění. Této většiny musí být dosaženo i s pomocí poslanců, kteří nejsou příslušníky majoritního obyvatelstva RM. Dále mají obecní orgány právo používat vlastní symboly (albánská vlajka), ovšem společně se symboly RM. Novela ústavy vstoupila v platnost 16. Listopadu roku 2001 (Rychlík, Kouba, 2003: 270).

7.2.2 Vývoj vztahů mezi Republikou Makedonie a NATO po vyřešení krize

V srpnu roku 2001 zahájilo NATO třicetidenní mírovou operaci Hlavní sklizeň (Essential Harvest), jejímž cílem bylo odzbrojit albánské povstalce a následně zničit zbraně, které u nich najdou. Na tuto operaci navazovala tříměsíční operace Jantarová liška (Amber Fox), která hlídala bezpečnost mezinárodních pozorovatelů dohlížejících na implementaci Rámcové dohody v RM. Kvůli nebezpečí opakovaného vyostření situace NATO pokračovalo v podpoře RM prostřednictvím operace Spojenecký soulad (Allied Harmony), jejíž mandát byl stanoven na období od prosince roku 2002 do března roku 2003, kdy byla operace převedena pod správu EU.⁵⁴ Koncem března roku 2001 zahájila v RM EU svou první vojenskou misi, která byla nazvaná Concordia. Operace byla ukončena v prosinci téhož roku. Cílem této operace byla konsolidace bezpečnostní situace.⁵⁵

7.2.3. Bukurešťský summit

Důležitá schůzka Severoatlantické aliance se konala ve dnech 2. až 4. dubna 2008 v rumunském hlavním městě Bukurešti. Bukurešťský summit hostil vrcholné představitele NATO a především členské i

⁵⁴ <http://www.nato.int/docu/review/2007/issue2/czech/art6.html>, 27. 3. 2012.

⁵⁵ <http://consilium.europa.eu/eeas/security-defence/eu-operatins/concordia?lang=en>, 27. 3. 2012.

partnerské země Severoatlantické aliance.⁵⁶ Hlavní náplní summitu byla diskuze o politických a bezpečnostních výzvách. Vedoucí představitelé NATO potvrdili své odhodlání plnit klíčové operační úkoly, které se týkaly operačního programu v Afganistánu a odhodlání stabilizovat balkánský region.⁵⁷

RM doufala, že v souvislosti s integrací do NATO, pro ni bude bukurešťský summit průlomovým okamžikem. Řecko však využilo své možnosti vyřknout zamítavé veto a znemožnilo tak RM stát se členem NATO. Jak již bylo řečeno, řecká neústupnost vyplývala z negativního stanoviska, které Řecko zaujalo vůči názvu RM. Řecká ministryně zahraničí Dora Bakoyannisová trvala na tom, že Řecko neumožní RM vstoupit do aliance, dokud nebude jejich bilaterální spor vyřešen. Nejvyšší makedonští představitelé však varovali, že odložené členství RM v NATO může znamenat nestabilní bezpečnostní situaci pro celý balkánský region. Představitelé NATO ocenili tvrdou práci RM v souvislosti s integračním procesem do NATO, nicméně zahájení přístupových jednání podmínili vyřešením bilaterálního sporu se sousedním Řeckem. Dne 7. května roku 2008 americká ministryně zahraničí Condoleezza Riceová a makedonský ministr zahraničí Antonio Milososki podepsali společnou deklaraci o strategickém partnerství a spolupráci, přičemž rozšíření a prohloubení partnerství těchto dvou zemí vychází ze stanovení společných cílů a vyznávání stejných hodnot.⁵⁸ Do dnešního dne RM neobdržela RM oficiální pozvánku ke vstupu do NATO. Změnou může být až očekávaný summit NATO v Chicagu, který se bude konat letos v květnu.⁵⁹

⁵⁶ http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.aspx?y=na_summit/bukurest2008.htm, 21. 3. 2012.

⁵⁷ http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_7195.htm, 21. 3. 2012.

⁵⁸ <http://www.state.gov/p/eur/rls/or/104441.htm~~pobj.>, 12. 3. 2012.

⁵⁹ http://www.setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/en_GB/features/setimes/features/2012/02/15/feature-04, 24. 3. 2012.

7.3 Předpoklady vstupu Republiky Makedonie do NATO

Analýza předpokladů vstupu RM do NATO bude provedena na základě implementace přístupových kritérií uvedených ve Studii o rozšiřování NATO z roku 1995. Studie NATO o rozšiřování je dokumentem, ve kterém jsou jasně definované zásady přistoupení nových členských států. Základními kritérii pro vstup do NATO jsou: dodržování zásad demokratického a právního státu, podpora dobrých sousedských vztahů se členskými i nečlenskými zeměmi NATO, účinná obranná strategie a spolupráce s NATO a jejími členy.⁶⁰

Dodržování zásad demokratického a právního státu

Vláda a parlament

RM je dobře fungující parlamentní demokracií. Poslední parlamentní volby v RM proběhly v souladu s mezinárodními standardy. Proces decentralizace úspěšně pokračuje. Vláda schválila nový zákon, který umožňuje místním samosprávám lepší kontrolu svého majetku. Tento krok centrální vláda dlouho odkládala, protože se obávala, že není místní samospráva dostatečně připravena.

Protikorupční politika

Vážným problémem, který ohrožuje makedonský demokratický systém, je korupce. V žebříčku míry korupce, který zveřejnila organizace Transparency International se RM v roce 2011 umístila na celkovém 69. místě. Celkem bylo monitorováno 182 zemí.⁶¹ Co se týká míry korupce, tak je na tom RM ve srovnání s ostatními zeměmi balkánského regionu lépe. Makedonská vláda zatím neučinila žádné kroky, které by směřovaly k posílení transparentnosti financování politických stran.

⁶⁰ http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_24733.htm, 27. 3. 2012.

⁶¹ <http://cpi.transparency.org/>, 4.4. 2012.

Justice

Nezávislost, transparentnost a správná činnost justice je klíčovým kritériem pro integraci RM do EU a NATO. V souvislosti s touto oblastí musí RM učinit potřebné reformní kroky. Nezávislost justice a její transparentnost není na dobré úrovni. Co se týká rychlosti a počtu vyřízených soudních případů, tak můžeme hovořit o postupném zlepšení. Makedonská justice nově zavedla automatický informační systém, který jí usnadňuje monitoring aktuálních případů.

Občanská práva

V roce 2010 RM schválila nový antidiskriminační zákon. Nicméně etnické menšiny a minority odlišované na základě sexuální orientace nejsou spokojeny s uvedením zákona do praxe. Svoboda shromažďování je v RM zaručena, ale v souvislosti s náboženskou svobodou se hlasitě ozývá islámská komunita, která kritizuje RM za nerovné zacházení. RM je zemí s velkým počtem občanských sdružení. Neziskové organizace se však potýkají s nedostatkem finanční podpory. Jejich existence je závislá na dotacích od zahraničních partnerů. Sdělení makedonských sdělovacích prostředků jsou tematicky nevyvážená. Většina zpravodajských médií hájí zájmy politických stran nebo soukromých subjektů. RM musí usilovat o to, aby byly její zpravodajské prostředky nezávislé.⁶²

Podpora dobrých susedských vztahů

Prioritou makedonské zahraniční politiky je idea bezproblémového susedství. RM si je vědoma toho, že budování rovnocenných vztahů se svými susedy a respektování jejich suverenity je klíčovým hlediskem pro její vstup do mezinárodních organizací.

⁶² http://www.freedomhouse.org/sites/default/files/inline_images/NIT-2011-Macedonia.pdf, 4. 4 2012.

Následující kapitola se bude zabývat analýzou bilaterálních vztahů s Bulharskem, Srbskem, Albánií a Kosovem. Vztahy Řecka a RM nejsou součástí této kapitoly, protože je jim věnována jiná část práce.

Bulharsko

Bulharsko a RM jsou si blízké nejen svým vývojem, tradicemi a příbuzným jazykem, náboženstvím ale i mentalitou. Od 19. století oba národy společně usilují o národní a církevní svobodu. Po oddělení Bulharska od Osmanské říše ale probíhal kulturní a politický vývoj v obou částech regionu odlišně. V roce 1945 se tzv. Vardarská Makedonie stala součástí jugoslávské federace. Vznik Makedonské lidové republiky v rámci jugoslávské federace tehdejší bulharská vláda respektovala. Zhoršení vztahů mezi Bulharskem a Jugoslávií zapříčinil vstup vojsk Varšavské smlouvy v roce 1968 do Československa. Jugoslávie tuto intervenci jednoznačně odsoudila. Tyto skutečnosti vedly k otevření tzv. Makedonské otázky. Tato historicko-politická stať prohlásila všechny významné makedonské osoby, o kterých se psalo v bulharském a makedonském tisku, za Bulhary. Poslední bulharská komunistická vláda Todora Živkova před listopadem roku 1989 oznámila, že nemá vůči Makedonii žádné územní aspirace.⁶³ Bulharsko bylo první zemí, které v roce 1992 diplomaticky uznalo RM, současně však neuznalo makedonský národ a jazyk. Bulharsko prohlašuje, že je makedonština bulharským dialektem.⁶⁴ Od roku 1999 docházelo k postupné normalizaci vztahů. Rozvoj bilaterálních vztahů byl založen na společných zájmech a prioritách v oblasti regionálního rozvoje a spolupráce v jihovýchodní Evropě a především na aspiraci obou zemí stát se součástí EU.

⁶³ <http://www.europeum.org/cz/integrace/33-integrace--11/807-c-bulharsky-vztah-k-makedonii>, 4. 4. 2012.

⁶⁴ http://www.ethnopolitics.org/ethnopolitics/archive/volume_1/issue_3/engstrom.pdf, 4. 4. 2012.

Obě země jsou součástí programu NATO Partnerství pro mír. Hospodářská spolupráce obou zemí je založena na podstatném zvýšení importu a exportu, rozvoji infrastrukturních projektů a vytvoření lepších podmínek pro vzájemné investice.⁶⁵ Bulharsko plně podporuje makedonskou integraci do NATO a EU a současně rozvíjí hospodářskou a bezpečnostní spolupráci.⁶⁶

Albánie

Také Albánie uznala svrchovanost a nezávislost RM. Albánská vláda uvítala vznik samostatné RM jako protiváhu k Srbsku.⁶⁷ Nicméně bilaterální vztahy Albánie a RM byly negativně ovlivněny výroky prvního postkomunistického albánského prezidenta Sali Berishiho, který veřejně hájil zájmy albánské menšiny v RM. Makedonská vláda protestovala proti vměšování Albánie do jejích vnitřních záležitostí. Sali Berisha podporoval zřízení univerzity v makedonském Tetovu, kde by se vyučovalo v albánském jazyce. Po zániku mandátu prezidenta Berishiho v roce 1997 došlo mezi RM a Albánií k uklidnění vztahů. Nová socialistická vláda Fatose Nana prohlásila, že albánské požadavky vůči RM musí být uplatňovány v souladu s mezinárodními normami. Bilaterální spolupráce Albánie a RM je na dobré úrovni. Albánie podporuje RM v integraci do NATO a EU⁶⁸ a zároveň podporuje mírové řešení konfliktu s Řeckem.⁶⁹

Srbsko

RM se Svazovou republikou Jugoslávie (SRJ) navázala dobré vztahy.

⁶⁵ <http://www.iris-bg.org/files/Perspectives%20-%20Bulgaria%20-%20Macedonia.rtf>, 4. 4. 2012.

⁶⁶ http://www.westernbalkans.info/htmls/save_pdf2.php?id=691, 4. 4. 2012.

⁶⁷ http://www.ethnopolitics.org/ethnopolitics/archive/volume_1/issue_3/engstrom.pdf, 5. 4. 2012.

⁶⁸ <http://vlada.mk/node/1496?language=en-gb>, 5. 4. 2012.

⁶⁹ <http://www.kas.de/albanien/de/publications/19698/>, 5. 4. 2012.

Po oddělení RM ze SRJ neměla srbská menšina separatistické tendence, jako tomu bylo v případě Chorvatska a Bosny a Hercegoviny, kteří se chtěli připojit ke své mateřské zemi. Současně obě země respektovaly své hranice. Sankce, které byly uvaleny na SRJ mezinárodním společenstvím jejich dobré vztahy nenarušily. RM se snažila udržovat dobré vztahy s mezinárodním společenstvím, ale zároveň nechtěla zhoršit dobré vztahy se SRJ, proto na tyto sankce nebrala zřetel. RM mezinárodní společenství utvrdila v tom, že ji případná spoluúčast na represích uvalených na SRJ způsobí ekonomické problémy a kromě hospodářské pomoci je požádala o to, aby přiměla Řecko k ukončení obchodního embarga (Rychlík, Kouba, 2003: 259). Jugoslávská armáda se z RM pokojně stáhla v roce 1992, nicméně k oficiálnímu uznání RM došlo až v roce 1996.⁷⁰ SRJ uznala RM dle doporučení Badinterovy komise (Šmíd, 2004: 64). V současnosti mají Srbsko a RM stejné cíle: stát se součástí EU a posilovat regionální spolupráci. Zároveň usilují o rozvoj hospodářské spolupráce.⁷¹

Kosovo

Nezávislost Kosova RM uznala v říjnu roku 2008. K navázání diplomatických vztahů došlo o rok později po úspěšně dokončené demarkaci státní hranice. Kosovští radikálové občas hovoří o spojení albánského národa v rámci regionu. Vzhledem k tomu, že jsou kosovské nacionalistické organizace pod dohledem bezpečnostních složek, tak není RM v přímém ohrožení. Případná destabilizace situace v Kosovu by však znamenala zhoršení politické stability v RM.⁷² V současnosti obě země pokračují v prohlubování bilaterální spolupráce. Makedonská a kosovská vláda již podepsaly dohodu o celní spolupráci a zároveň pokračují v jednání týkající se obchodní spolupráce.⁷³

⁷⁰ http://www.ethnopolitics.org/ethnopolitics/archive/volume_1/issue_3/engstrom.pdf, 5. 4. 2012.

⁷¹ <http://www.srbija.gov.rs/vesti/vest.php?id=159225>, 6. 4. 2012

⁷² www.businessinfo.cz/cz/sti/makedonie-zahranicne-politicka-orientace/3/1001129/, 6. 4. 2012.

⁷³ <http://www.balkaninsight.com/en/article/macedonia-and-kosovo-sign-tax-treaty>, 6. 4. 2012.

Účinná obranná strategie

Země, které usilují o vstup do NATO, musí prokázat, že mají účinnou obrannou strategii, soběstačnou a dobře fungující armádu, a že jsou schopné spolupracovat s ostatními členy NATO. Vybudovat účinnou obrannou strategii a reformovat ozbrojené síly jsou prioritami makedonské vlády již od vyhlášení nezávislosti. Nově vzniklá Armáda RM (ARM) na jaře roku 1992 představovala symbol nově nabyté státnosti (Šmíd, 2004: 86-87). Co se týká struktury ARM, tak nejvyšším velitelem ozbrojených sil je makedonský prezident, který schvaluje obrannou strategii ARM, rozhoduje o organizaci makedonské armády a předkládá příslušné návrhy týkající se obrany RM Vládě a Parlamentu RM.⁷⁴ Makedonský prezident je volen přímo a je zcela nezávislý na parlamentu (Pietz, 2006: 28). Parlament RM vydává rozhodnutí v případě bezprostředního ohrožení válečným konfliktem, deklaruje vyhlášení válečného a mírového stavu a schvaluje rozpočet obrany. Ministerstvo obrany připravuje Strategii obrany RM a je celkově zodpovědné za organizaci ozbrojených sil a jejich profesionalitu.⁷⁵ V RM není zcela jasné, komu je zodpovědný ministr obrany, jestli prezidentovi či předsedovi vlády. Ačkoliv z ústavy vyplývá, že je zodpovědný vládě, tak skutečnost je ve skutečnosti jiná. Co se týká náčelníka Generálního štábu, tak toho sice jmenuje a odvolává prezident, ale zákon stanovuje, že je zodpovědný ministru obrany (Pietz, 2006: 28).

Makedonské ozbrojené síly sestávají z armády, námořnictva, letecké a protivzdušné obrany a policie (v rámci Ministerstva vnitra RM).⁷⁶

⁷⁴ Military Technology (2010) Vol. 34, No 1, p. 176-177.

⁷⁵ Tamtéž.

⁷⁶ Background Notes on Countries of the World (2007): Country Profile Macedonia, p.13-16.

Pozemní vojska zahrnují pěchotu, dělostřelectvo, obrněné mechanizované jednotky, ženijní a spojovací jednotky. Tyto jednotky se v době míru starají o ochranu státních hranic. Letectvo a protivzdušná obrana střeží makedonský vzdušný prostor a v případě potřeby podporuje jednotky pozemních sil. Hlavním úkolem ARM je dle Zákona o obraně bránit nezávislost a územní celistvost RM. ARM je ozbrojenou silou všech občanů a garantem jejich občanských práv. Mimo to zajišťuje ostrahu státních hranic, komunikací a objektů strategického významu na celém území RM. V roce 2004 však začala pravomoc střežení hranic pod Policii při Ministerstvu vnitra RM (Šmíd, 2004: 88-89).

O potřebné restrukturalizaci a reformě obrany se začalo hovořit až po ukončení bezpečnostní krize v RM v roce 2001. Kvůli nepříznivým politickým a ekonomickým podmínkám se RM dařilo uskutečňovat potřebné reformy velice pomalu.⁷⁷ Součástí reformy makedonské armády je profesionalizace a snížení počtu členů armády. RM počítá s vytvořením malé, málo nákladné, efektivní a flexibilní armády. Makedonie snižuje počet vojáků, zatímco v roce 2007 jejich počet činil okolo 12 000 vojáků, dnes je jejich počet zhruba 8500 vojáků.⁷⁸ Ministerstvo obrany RM počítá s nárůstem finanční podpory obrany RM. Její rozpočet by měl činit v letech 2012-2020 2,1 HPD RM. Navýšení rozpočtu je nutné v souvislosti s realizací potřebných reforem.⁷⁹

Spolupráce s NATO a jejími členy

Z hlediska spolupráce, interoperability a průhlednosti prošla ARM pěti transformačními fázemi: 1. od roku 1991 do roku 1995

2. od roku 1995 do roku 1999

⁷⁷ http://www.ssrnetwork.net/document_library/detail/4336/republic-of-macedonia-defence-sector-assessment, 6. 4.2012.

⁷⁸ <http://www.vifaost.de/texte-materialien/ostfokus/?aktuelle-berichte/dw-do=detail&id=pan@0080756087>, 6.4.2012.

⁷⁹ <http://www.thefreelibrary.com/Defense+ministry+expanding+budget.-a0265872690>, 6.4.2012.

3. od roku 1999 do roku 2001

4. od roku 2001 do roku 2002

5. po roce 2002

V prvním období RM řešila především existenční otázky a koncepci armády. Druhá fáze se vyznačovala zintenzivněním spolupráce RM s mezinárodním společenstvím. RM se v roce 1995 stala součástí programu PfP a o dva roky později se zapojila do procesu PARP. Program PfP zohledňuje individuální potřeby zemí, které jsou součástí tohoto programu. Třetí fáze transformace obranných sil RM začala po Washingtonském summitu v roce 1999, kdy se stala RM uchazečem o vstup do Aliance. V témže roce se RM stala klíčovým partnerem NATO v rámci stabilizační operace v Kosovu. Od roku 1999 je RM součástí akčního plánu členství (MAP). Každá země včetně RM, která se uchází o členství v NATO, předkládá NATO aktualizovaný národní program. Od každého uchazeče o vstup do NATO se očekává realizace potřebných reforem obranných reforem. Ani v případě RM tomu není jinak. RM se poučila z krize v roce 2001 a v tomto období dochází v ARM k dynamické transformaci. Hlavní podstatou spolupráce RM a NATO je schopnost kooperace ozbrojených sil RM a spojeneckých sil NATO v rámci mírových operací a krizového řízení.⁸⁰

RM, jakožto země bojující proti terorismu vyslala v roce 2003 své jednotky na misi do Iráku a do Afganistánu. RM se v tomto regionu podílí na operaci ISAF a od roku 2003 do roku 2008 se podílela na misi „Iraqi Freedom“. RM bojuje proti terorismu v rámci akčního plánu partnerství proti terorismu. Tato spolupráce zahrnuje sdílení informací s NATO, posílení vnitrostátního boje proti terorismu a zosílení kontroly hranic.

⁸⁰ http://www.nato.int/summit2009/topics_en/09-fyrom.html, 6. 4. 2012.

V roce 2003 bylo ve Skopje zřízeno velitelství NATO, jehož poradní tým pomáhal RM s realizací reformy v oblasti obrany.⁸¹ V roce 2011 armádní jednotky NATO RM opustily. V RM však nadále zůstává poradní tým NATO, který nadále podporuje reformní proces RM.⁸²

7.4 Vliv řecko-makedonské otázky na jednání Republiky Makedonie s NATO

Bilaterální konflikt RM s Řeckem, které je členem NATO od roku 1952, ovlivňuje povahu jednání mezi RM s Aliancí. Obě strany řeší spor pod záštitou OSN. Účastníci jednání však dosud nedosáhli očekávaného smíru.⁸³ Již zmiňovaný Bukurešťský summit v roce 2008 se nesl v duchu předložených argumentů obou stran sporu. Zatímco Albánie a Chorvatsko na tomto summitu obdržely oficiální pozvánku ke vstupu do NATO, tak vstup RM do NATO byl prozatím odložen. Spojené státy americké jsou přesvědčeny, že RM plní převážnou část výkonnostních standardů nutných pro to, aby se stala součástí NATO. Nicméně zastávají názor, že dokud nebude řecko-makedonský spor vyřešen, tak nemůže být makedonský integrační proces úspěšně dokončen.⁸⁴ Nevyřešený spor s Řeckem tedy negativně ovlivňuje nejen vstup RM do EU ale i do NATO. Postoj NATO se může změnit na nadcházejícím summitu v Chicagu. Nejméně pravděpodobnou variantou je, že NATO ocení pokrok v jednání mezi znesvářenými stranami. Druhou možností je, že se RM stane strategickým partnerem NATO. RM by tak byla součástí Aliance ovšem bez možnosti hlasovacího práva.⁸⁵

⁸¹ http://www.nato.int/summit2009/topics_en/09-fyrom.html, 6. 4. 2012.

⁸² http://www.setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/en_GB/features/setimes/features/2011/01/12/feature-04, 6. 4. 2012.

⁸³ <http://www.balkaninsight.com/en/tag-group-topics/macedonia-name-dispute>, 26. 3. 2012.

⁸⁴ www.state.gov/r/pa/ei/bgn/26759.htm, 26. 3. 2012.

⁸⁵ www.balkaninsight.com/en/article/macedonia-mulls-options-at-forthcoming-nato-summit, 4. 4. 2012.

8 BILATERÁLNÍ VZTAHY REPUBLIKY MAKEDONIE A ŘECKA

Bilaterální vztahy Řecka a RM do roku 1995 nelze v žádném případě srovnávat s mírným oteplením vztahů obou stran po podepsání Prozatimní dohody. Balkánský region se v té době vyznačoval nestabilní bezpečnostní situací a politickou nezralostí nově vzniklých republik. Konfrontace obou zemí, týkající se názvu republiky, byla charakterizována vzájemnou nedůvěrou, která byla jen stěží překonatelná. Jak již bylo zmíněno, podepsáním Prozatimní dohody v roce 1995, kterou zprostředkoval americký diplomat Richard Holbrook, došlo k normalizaci vztahů RM a Řecka.

Nabízí se otázka, v čem spočíval hlavní význam Prozatimní dohody? Tato dohoda umožnila vytvořit fungující základy důležité pro rozvoj RM a její případné integrace do mezinárodních organizací a především přispěla k stabilizaci vztahů s Řeckem.⁸⁶ Je nezbytné zmínit, že nově byl bilaterální spor minimalizován na oficiální jednání řešící pouze název země. Zároveň dohoda obě země zavazovala k aktivnímu jednání týkajícího se tohoto problému. Založením styčných úřadů ve Skopje a Aténách došlo k navázání kvazi-diplomatických vztahů. V červnu téhož roku Řecko schválilo dohodu o spolupráci mezi RM a EU (Rosůlek, 2008: 66-67).

Diplomatická jednání o otázce názvu pokračovala pod záštitou OSN v roce 1996 v New Yorku. Tato jednání však nevedla ke konkrétnímu řešení, zejména proto, že chyběla dostatečná politická vůle tehdejších prezidentů Andreade Papandreoua a Kiro Gligorova, kteří se nechali ovlivnit postojem svých obyvatel k této otázce. Situace se mírně zlepšila počátkem roku 1997 po jmenování nového premiéra Řecka Kostase Simitise, který vyjádřil svou ochotu normalizovat vztahy s RM. Nadcházející období bylo charakteristické stabilizací bilaterálních vztahů

⁸⁶ http://www.fss.ulaval.ca/cms/upload/pol/fichiers/jonathan_paquin__fpa.pdf, 27. 3. 2012.

RM a Řecka. Řecko RM podpořilo v souvislosti s kosovskou krizí v roce 1999, která následně vyústila v bezpečnostní krizi RM. Odsoudilo ozbrojené útoky NLA na makedonskou vládu v roce 2001 a poskytlo RM humanitární a finanční pomoc (Kondonis, 2005, 3). Článek č. 23 Prozatímní dohody stanovil, že dohoda zůstává v platnosti, dokud nebude nahrazena definitivní dohodou. Po sedmi letech může kterákoliv strana od dohody písemně ustoupit. RM a Řecko od dohody neustoupily, zároveň však neuzavřely novou dohodu, která by případně ukončila jejich dlouhotrvající spor (Zaikos, 2005: 40).

Obě země se zavázaly, že budou bilaterální spor řešit pod záštitou OSN. Zvláštním zmocněncem OSN pro řešení řecko-makedonské otázky byl jmenován Matthew Nimetz. V roce 2005 Matthew Nimetz předložil makedonské a řecké vládě různé varianty řešení. První návrh spočíval ve změně názvu Republiky Makedonie na „Republika Makedonija Skopje“. Tuto variantu však makedonská vláda nepřijala.⁸⁷ Ještě téhož roku Nimetz navrhl jiné řešení. RM by pro bilaterální vztahy s Řeckem používala název „Republika Makedonija Skopje“, zatímco při jednáních s mezinárodními organizacemi by RM vystupovala pod původním názvem „Republika Makedonie“. Tato změna byla však pro Řecko nepřijatelná.⁸⁸ Žádná další jednání nevyústila v oboustranně přijatelné řešení. V roce 2008 na summitu NATO v Bukurešti Řecko vetovalo vstup RM do NATO navzdory shodě členských zemí, že RM plní podmínky pro vstup do NATO.⁸⁹

⁸⁷ http://www.setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/en_GB/features/setimes/features/2005/04/14/feature-02, 5. 4. 2012.

⁸⁸ <http://www.turkishweekly.net/news/20631/greek-media-on-nimetz-s-proposal-for-solving-name-dispute.html>, 5. 4. 2012.

⁸⁹ http://www.macedonianembassy.org/index.php?option=com_content&view=article&id=150&Itemid=88&lang=en, 5. 4. 2012.

V sklonku roku 2008 podala RM na Řecko u Mezinárodního soudního dvora (ICJ) žalobu pro porušení závazků vyplývajících z Prozatímní dohody z roku 1995. Řecko svou obhajobu zakládá na tom, že nemá při rozhodovacím procesu právo veta, ale že rozhoduje na základě společného konsenzu členů NATO. Soud dal RM za pravdu a argumenty Řecka nepřijal. Rozsudek soudu, který byl vynesený 5. prosince 2011 rozhodl, že Řecko jednalo protizákonně a vyzval obě dvě strany ke smířlivému řešení.⁹⁰

Rozsudek mezinárodního soudu je však jen dílčím vítězstvím ve složitém a diplomaticky choulostivém vzájemném sporu.⁹¹ Do dnešního dne diplomatická jednání iniciovaná diplomatem M. Nimetzem nepřinesla žádný výsledek. M. Nimetz na jaře letošního roku navštívil osobně Řecko i RM, cílem jeho návštěvy bylo vybídnout obě dvě strany k rychlému a přijatelnému řešení. Urovnání vztahů mezi RM a Řeckem by pro RM znamenalo úspěšné dokončení integračního procesu do NATO a EU.⁹²

⁹⁰ http://sofiaecho.com/2011/12/06/1278342_greece-macedonia-urged-to-end-name-dispute-after-icj-ruling, 5. 4. 2012.

⁹¹ www.novinky.cz/zahranicni/evropa/252560-recko-nemelo-pravo-branit-makedonii-ve-vstupu-do-nato-rekl-soud.html, 5. 4. 2012.

⁹² www.balkaninsight.com/en/article/macedonia-mulls-options-at-forthcoming-nato-summit 5. 4. 2012.

9 ZÁVĚR

Integrace do NATO a EU je zahraničně-politickou prioritou RM již od vyhlášení nezávislosti. Integrace do těchto mezinárodních organizací je podmíněna plněním jasně daných přístupových kritérií a výkonnostních standardů. V současnosti RM plní převážnou část přístupových kritérií a je připravena přijmout odpovědnost, která z členství v NATO a EU vyplývá. Reformní proces související s integrací do NATO a EU stabilizoval politickou a bezpečnostní situaci v RM. Naproti tomu RM není zcela demokratickou zemí a potýká se s problémem korupce, vysoké nezaměstnanosti, nedostatku transparentnosti justice a veřejné sféry. RM je však připravena co nejdříve tyto nedostatky odstranit. RM také dosáhla významného pokroku v oblasti ochrany menšin a její poslední volby proběhly v souladu s evropskými normami. RM soustavně plní hospodářská kritéria. V mnoha oblastech dosáhla dalšího pokroku, který jí v blízké době umožní stát se fungujícím tržním hospodářstvím. Mimo jiné RM stabilizovala svůj bezpečnostní sektor. RM pokračovala v realizaci reformů armády a její obranné strategie v souladu s NATO.

Jedním z kritérií pro vstup do NATO a EU je podpora dobrých sousedských vztahů. RM má s většinou sousedních zemí dobré vztahy, řekněme, že převážná část těchto zemí podporuje makedonský integrační proces. Jinak je tomu, ale v případě Řecka. Bilaterální spor, který je v současnosti minimalizován na jednání ohledně názvu země, negativně ovlivňuje integraci RM do EU a NATO. Dlouholetý spor, zdá se, že nemá řešení. Ani jedna ze stran nechce ustoupit a trvá na svém. RM hájí používání ústavního názvu „Republika Makedonie“ a navrhované změny názvu zprostředkované americkým diplomatem M. Nimetzem zatím odmítá. Naproti tomu Řecko obhajuje svůj postoj tím, že RM používá název, který je totožný s názvem řecké provincie.

Cílem této práce je ověřit předpoklad, že RM splňuje převážnou část přístupových kritérií pro členství v NATO a EU, ale vzhledem k odmítavému postoji Řecka na základě nevyřešeného řecko-makedonského sporu, jí není integrace do těchto organizací umožněna. Předpoklad vstupu RM do EU jsem analyzovala na základě politických a ekonomických kritérií a závazků vyplývajících z členství. Perspektivu členství RM v NATO jsem zkoumala na základě požadavků uvedených ve Studii o rozšíření NATO z roku 1995.

EU ocenila reformní kroky RM ve Strategické zprávě z roku 2011, nicméně postoj jejích jednotlivých orgánů k přijetí RM do jejích struktur není jednotný. Zatímco Evropská komise na základě plnění převážné části přístupových kritérií již v říjnu 2009 doporučila, aby byla s RM zahájena přístupová jednání, tak Rada doposud nestanovila datum zahájení přístupových jednání. Tím hlavním důvodem je skutečnost, že RM neplní regionální závazek vyplývající z členství. RM dosud nevyřešila bilaterální spor s Řeckem, který jí neumožňuje mít dobré vztahy se všemi svými sousedy.

Spojené státy americké ocenily pokrok, který v souvislosti s integrací do NATO RM učinila a jsou přesvědčené, že RM plní převážnou část výkonnostních standardů nutných pro to, aby se stala součástí Aliance. Zatímco sousední země, Albánie a Chorvatsko na Bukurešťském summitu v roce 2008 obdržely oficiální pozvánku ke vstupu do NATO, vstup RM do NATO byl prozatím odložen. NATO svůj postoj vysvětluje tím, že RM zcela neplní kritérium podpory dobrých sousedských vztahů. NATO oznámilo, že jakmile RM svůj spor s Řeckem vyřeší, tak jí nebude nic bránit v tom, aby se stala jeho právoplatným členem. Na základě těchto poznatků lze považovat předloženou hypotézu za verifikovanou.

10 RESUMÉ

Bachelor's thesis deals with preconditions for the admission of The Republic of Macedonia into international organisations, it primarily focuses on the perspective of integration of the Republic of Macedonia into European Union and NATO. In the long term the Republic of Macedonia seeks the integration into international organisations, however the bilateral dispute with Greece precludes Macedonia to become a full member of EU and NATO. The goal of this thesis is to prove on the basis of negotiations between The Republic of Macedonia and EU, The Republic of Macedonia and NATO that The Republic of Macedonia meets the major part of the accession criteria for the membership in NATO and EU but due to the rejecting attitude of Greece caused by an unresolved Greek-Macedonian dispute, its integration into these organisations is not enabled.

11 SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

AFP Agence France Presse - Francouzská tisková agentura

ARM Army of the republic Macedonia

ASNOM Antifašističko Sobranie na Narodnoto Osloboduvanje na Makedonija - Antifašistické shromáždění pro národní (lidové) osvobození Makedonie

EIB European Investment Bank

ES European Community - Evropské společenství

EU European Union - Evropská unie

EAPC Euro-Atlantic Partnership Council - Euroatlantická rada partnerství

FYROM Former Yugoslav Republic of Macedonia - Bývalá Jugoslávská republika Makedonie

IPP Individual Partnership Programme - Individuální program partnerství pro mír

KFOR Kosovo Force - Mezinárodní mírové sbory v Kosovu

MAP Membership Action Plan - Akční plán členství

MAAK Dvižinje za semakedonska akcija - Hnutí všemakedonské akce

MSD International Court of Justice (ICJ) - Mezinárodní soudní dvůr

NATO North Atlantic Treaty Organization - Severoatlantická aliance

OSN United Nations - Organizace spojených národů

PARP Planning and Review Process - Proces plánování a hodnocení

PASOK Panellinio Sosialistiko Kinima - Panhelénské socialistické hnutí

PPSH Partia e Punës e Shqipërisë - Albánská strana práce

PfP Partnership for Peace - Partnersví pro mír

RM Republika Makedonija - Republika Makedonie

SAA Stabilization and Association Agreement - Dohoda o stabilizaci a přidružení

SAP Stabilisation and Association process - Proces stabilizace a přidružení

SECI Southeast European Cooperative Initiative - Iniciativa pro spolupráci v jihovýchodní Evropě

SEEBRIG South East European Brigade - Jihovýchodní evropské mírové síly

SKM-PDP Sojuz Komunistite na Makedonija - Partija za Demokratska Preobrazba Svaz komunistů Makedonie - Strana demokratické prosperity

SRJ Socialistická republika Jugoslávie

VMRO-DPMNE Vnatrešna Makedonska Revolucionerna Organizacija-Demokratska Partija za Makedonsko Nacionalno Edinstvo - Vnitromakedonská revoluční organizace-Demokratická strana národní jednoty

UÇK Ushtria Çlirimtare e Kosovës/Ushtria Çlirimtare Kombëtare - Kosovská osvobozenecká armáda/Národní osvobozenecká armáda (NLA)

12 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

Tištěné zdroje:

Background Notes on Countries of the World (2007): Country Profile Macedonia, p.13-16.

Daalder, I., Goldgeier, J. (2006): Global NATO. *Foreign Affairs*, Vol. 85, No.5, p.105-113.

Danforth, L. M. (1993): Claims to Macedonian Identity: The Macedonian Question and the Breakup of Yugoslavia. *Anthropology Today*, Vol.9 No. 4, p. 3-10.

Heffernan, M. (2005): The End of Atlanticism: Habermas, Derrida and the Meaning of Europe in the Twenty-first Century, *Geopolitics*. Nottingham, p. 570-575.

Kissinger, H. (2002): Potřebuje Amerika zahraniční politiku? BB art. Praha.

Kotsidis, P. I. (2008): A success story? Analysing Albanian ethno-nationalist extremism in the Balkans. *East European Quarterly*. Vol. 42, No. 2, p. 162-190.

Mavromatidis, F. (2010): The role European Union in the Name Dispute between Greece and Fyrom. *Journal of Contemporary European Studies*, Vol. 18, No 1.

Military Technology (2010): Macedonia. Vol. 34, No 1, p.176-177.

Rizova, T. P. (2011): A Case of Contested Sovereignty: Explaining Ethnic Conflict in the Former Yugoslav Republic of Macedonia, 1991-2002. *Review of European Studies*. Vol.3, No. 2, p. 73-89.

Roudometof, V. (2002): *Collectiv Memory, National Identity and Ethnic Conflict*. Praeger Publishers: Westport.

Rossos, A. (2008): *Macedonian and the Macedonians*. Hoover Institution Press: Bosna.

Rosůlek, P. (2008): *Stručná historie států Makedonie*. Libri: Praha.

Rychlík, J., Kouba, M. (2003): *Dějiny Makedonie*. Nakladatelství LN: Praha.

Šanc, D. (2010): Evropská unie a Západní Balkán. In: Cabada a kol. (eds.,2010): *Aktuální výzvy evropského integračního procesu*. Nakladatelství Aleš Čeněk: Plzeň.

Šesták, M. a kol. (1998): *Dějiny jihoslovanských zemí*. Nakladatelství LN: Praha.

Šmíd, T. (2004): Zahraniční a bezpečnostní politika Makedonie. In: Stýskalíková, V. Smekal, H. (eds.,2004): Zahraniční a bezpečnostní politika vybraných zemí Balkánu. Mezinárodní politologický ústav: Brno.

Prameny:

Balkans Forum (1992): *The international recognition of the Republic Macedonia*. Vol. 1, No.1, p.161-162.

Brussels European Council,

(http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/87642.pdf)

Enlargement Strategy and Main Challenges 2011-2012, online verze: (http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2011/package/strategy_paper_2011_en.pdf)

Study and NATO Enlargement

(http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_24733.htm)

The Former Yugoslav Republic of Macedonia 2010 Progress Report, (http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2010/package/mk_report_2010_en.pdf)

Internetové zdroje:⁹³

Anastasakis, O.: The Europeanization of the Balkans. In: University of Oxford
(http://www.sant.ox.ac.uk/seesox/anastasakis_publications/Anastasakis_Brown.pdf)

Assembly of the Republic Macedonia (<http://www.sobranie.mk/>)

Auslandbüro Albanien: Albanien in Wandel
(<http://www.kas.de/albanien/de/publications/19698/>)

Balakovska, K.: A Historical Background to the Macedonian-Albanian Inter-Ethnic Conflict. In: New Balkan Politics

(http://www.newbalkanpolitics.org.mk/oldsite/Issue_3/kristina.eng.asp)

Balkan Insight (<http://www.balkaninsight.com>)

⁹³ Všechny internetové stránky byly znovu ověřeny ke dni 24.4 2012.

Börzel, T. A.: The Western Balkans as Test Case for the Transformative Power of Europe. In: KFG.

(http://userpage.fuberlin.de/kfgeu/workingpapers/WorkingPaperKFG_30.pdf)

Bussiness Info (<http://www.businessinfo.cz>)

Centre for Balkan: The Greek Veto to the Macedonian Identity. In: Centre for Balkan Studies (<http://www.balkancenter.hu/pdf/ognen.pdf>)

CIRCA (<http://www.circa.europa.eu>)

Dukosi, L.: Republic of Macedonia in the Partnership for Peace. In: Ministry of Defence of the Republic of Macedonia (<http://www.dcaf.ch/content/download/36821/528859/file/17.pdf>)

Embassy of the Republic Macedonia

(<http://www.macedonianembassy.org>)

Engström, J.: The Power of Perception. In: The Global Review of Ethnopolitics

(http://www.ethnopolitics.org/ethnopolitics/archive/volume_1/issue_3/engstrom.pdf)

Euroactiv (<http://www.euractiv.cz>)

European Commission (<http://www.ec.europa.eu>)

European Commission (<http://eur-lex.europa.eu>)

Europeum (<http://www.europeum.org>)

Floudas, D.: Pardon? A Conflict a Name? FYROM's Dispute with Greece Revisited

(<http://www.intersticeconsulting.com/documents/FYROM.pdf>)

Freedom House (<http://www.freedomhouse.org>)

GRECO

(<http://www.rai-see.org/anti-corruption-monitoring/207-greco.html>)

Government of the Republic of Macedonia (<http://vlada.mk>)

Institute for Regional and International Studies: Perspectives on the Development of the Relations between Bulgaria and Macedonia (<http://www.iris-bg.org/files/Perspectives%20-%20Bulgaria%20-%20Macedonia.rtf>)

Kim, J.: Macedonia: Country Background and Recent Conflict. In: CRS Report for Congress (<http://www.fas.org/man/crs/RL30900.pdf>)

Kondonis, H.: Bilateral Relations between Greece and The Former Yugoslav Republic of Macedonia (http://www.macedonian-heritage.gr/InterimAgreement/Downloads/Interim_Kondonis.pdf)

Loužek, M.: Evropeizace užitečný - nebo módní pojem. In: CEP (<http://cepin.cz/cze/clanek.php?ID=681>).

Ministerstvo zahraničních věcí ČR (<http://www.mzv.cz>)

Natoaktual (<http://www.natoaktual.cz>)

North Atlantic Treaty Organization (<http://www.nato.int>)

Novinky.cz. (<http://www.novinky.cz/>)

Paquin, J.: Managing Controversy: U.S. Stability Seeking and the Birth of the Macedonian State. In: Foreign Policy Analysis (http://www.fss.ulaval.ca/cms/upload/pol/fichiers/jonathan_paquin__fpa.pdf)

Pietz, T.: Defense Reform and Corvesion in Albania, Macedonia and Croatia (<http://www.bicc.de/uploads/pdf/publications/briefs/brief34/brief34.pdf>)

Popetrevski, V.: The Ohrid Framework Agreement Negotiations ([http://www.da.mod.uk/CSRC/documents/balkans/csrc_mpf.2004-07-22.4933876394/04\(15\)-Chap3-JP.pdf](http://www.da.mod.uk/CSRC/documents/balkans/csrc_mpf.2004-07-22.4933876394/04(15)-Chap3-JP.pdf))

Risteska, M.: Makedonský vstup do Evropské unie. In: Centrum pro výzkum a utváření politiky (<http://www.europeum.org/doc/pdf/870.pdf>)

Security Sector Reform (<http://www.ssrnetwork.net/>)

Serbian Government (<http://www.srbija.gov>)

Setimes (<http://www.setimes.com>)

Schneckener, U.: Developing and Applying EU Crisis Management Taste Case Macedonia. In: European Centre for Minority Issues (http://www.ecmi.de/uploads/tx_lfpubdb/working_paper_14.pdf)

Sofiaecho (<http://sofiaecho.com>)

Stražay, T.: Vybrané aspekty spolupráce V4 a ich aplikácia na západom Balkáne, In: Výzkumné centrum slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku (<http://www.sfpa.sk/dokumenty/publikacie/133>)

U.S Department of State (<http://www.state.gov>)

Trauner, F.: The Europeanisation of the Western Balkans: deconstructing the EU's routes of influence in justice and home affairs. In: Institute for European Integration

(<http://www.jhubc.it/ecpr-riga/virtualpaperroom/059.pdf>)

The Europeanisation of the Western Balkans: Deconstructing the EU's routes of influence in justice and home affairs. In: Institute for European Integration (<http://www.jhubc.it/ecpr-riga/virtualpaperroom/059.pdf>)

The Free Library (<http://www.thefreelibrary.com>)

Transparency International (<http://cpi.transparency.org>)

Turkishweekly (<http://www.turkishweekly.net/>)

Tziampiris, A.: The European Union and the Macedonian Question. In: Macedonian Heritage (www.macedonianheritage.gr/HistoryOfMacedonia/Downloads/History%20Of%20Macedonia_EN-19.pdf)

Tziampiris, A.: The name dispute in The Former Yugoslav Republic of Macedonia after the signing of The Interim accord. In: Macedonian Heritage (www.macedonianheritage.gr/InterimAgreement/Downloads/Interim_Tziampiris.pdf)

ViFaOst (<http://www.vifaost.de>)

Western Balkans: Bulgaria to Lend Full Macedonia?

(http://www.westernbalkans.info/htmls/save_pdf2.php?id=691)

Zaikos, N.: The Interim Accord: Prospects and Developments in Accordance with International Law (http://www.macedonian-heritage.gr/InterimAgreement/Downloads/Interim_Zaikos.pdf)

13 PŘÍLOHY

Mapa: Území Makedonie pod nadvládou Osmanské říše

Zdroj: Rossos, A. (2008): *Macedonian and the Macedonians*. Hoover Institution Press: Bosna.